

KRZYSZTOFORY

Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

41

Muzeum Krakowa

Kraków 2023

Recenzenci zeszytu 41 / Reviewers of Volume 41:

Piotr Borek (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Krzysztof Brzechczyn (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Tomasz Gajownik (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), Irma Kozina (Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach), Marek Lasota (Uniwersytet Ignatianum w Krakowie), Anna Kostrzyńska-Miłosz (Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie), Grzegorz Nieć (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Zdzisław Noga (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Mirosław Płonka (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Marcin Starzyński (Uniwersytet Jagielloński), Piotr Tarnowski (Muzeum Stutthof w Sztutowie), Piotr Trojański (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Tomasz Wiślicz-Iwańczyk (Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie), Rafał Wnuk (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie), Michał F. Woźniak (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), Krzysztof Zamorski (Uniwersytet Jagielloński)

Redaktor prowadzący / Commissioning editor: Anna Biedrzycka

Tłumaczenie na język angielski / Translation into English: Maria Piechaczek-Borkowska

Projekt graficzny / Graphic Design: Monika Wojtaszek-Dziadusz

Ilustracje / Illustrations: Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie, Archiwum Narodowe w Krakowie (ANK), Archiwum Zamku Królewskiego na Wawelu (AZK), Biblioteka Jagiellońska (BJ), Biblioteka Narodowa (BN), Centralne Archiwum Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej (CAMO FR), Centrum Historii Zajezdźnia, Hufiec ZHP w Lublińcu, Imperial War Museums, Muzeum Armii Krajowej (MAK), Muzeum Krakowa (MK), Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu, Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Muzeum Regionalne w Szczecinku, Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie, Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi (MTN), Muzeum Warszawy, Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy, Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC), National Archives and Records Administration (NARA), Victoria and Albert Museum, Wikimedia Commons;

zbiory / collections of: Witolda Działyńskiego, Elżbiety Lang, Jacka M. Majchrowskiego, Pawła Pawłowskiego; oraz / and: Katarzyna Bednarczyk, Rafał Bulanda, Elżbieta Firlet, Marcin Gulis, Andrzej Janikowski, Andrzej Jaworski, Marcin Jędrzejczak, Tomasz Kalarus, Kamil Karski, Marzena Kolarz, Bogdan Krężel, Urszula Krzemińska, Andrzej Kuczkowski, Wacław Lang, Jerzy Łobaza, Malwina Markiewicz, Emil Rachwał, Magdalena Smaga, Anna Ziębińska-Witek, Rafał Wolfram, Jacek Zagożdżon

ISSN 0137-3129

© Muzeum Krakowa, Kraków, 2023

Wydawca / Publisher:

Muzeum Krakowa, Rynek Główny 35, 31-011 Kraków

www.muzeumkrakowa.pl

www.facebook.com/muzeumkrakowa

www.muzeumkrakowa.pl/krzysztoforzy-zeszyty-naukowe

Rocznik jest wpisany do prowadzonego przez MEiN Wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych z 3 listopada 2023 r.: na liście nr 32461; unikatowy identyfikator czasopisma – 201305 / The annual is included on the updated list of scholarly journals and peer-reviewed proceedings from international conferences accredited by the Ministry of Education and Science published on 3 November 2023: item No. 32461 on the list; the journal's unique identifier is 201305

Czasopismo jest indeksowane w bazie ERIH PLUS / The journal is included in the ERIH PLUS database

Pierwotną wersją czasopisma jest wersja papierowa / The periodical originally comes out in paper

Printed in Poland

Nakład: 200 egz. / An edition of 200 copies

Skład, przygotowanie do druku / Typesetting: Jacek Łucki

Druk / Print: Zakład Poligraficzny Sindruk, Opole

Redaktor / Editor

Michał Niezabitowski

Rada Naukowa / Scientific Council

Zdzisław Noga – przewodniczący / President (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Antoni Bartosz (Muzeum Etnograficzne w Krakowie), Jacek Chrobaczyński (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Péter Farbaky (Budapesti Történeti Múzeum, Węgry), Jacek Gądecki (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie), Jacek Górski (Muzeum Archeologiczne w Krakowie), Dariusz Kosiński (Uniwersytet Jagielloński), Piotr Krasny (Uniwersytet Jagielloński), Anna Niedźwiedz (Uniwersytet Jagielloński), Jacek Purchla (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie; Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie), Volker Rodekamp (Stadtgeschichtliches Museum Leipzig, RFN)

Kolegium Redakcyjne / Editorial Board

Michał Niezabitowski – przewodniczący / President, Anna Bednarek, Anna Biedrzycka, Ewa Gaczoł, Piotr Hapanowicz, Zdzisław Noga, Jacek Salwiński, Andrzej Szoka, Barbara Świadek, Jacek Zinkiewicz – sekretarz / Secretary

Kronika działalności Muzeum Krakowa w 2022 roku

Informacje o autorze: historyk, kustosz w Muzeum Krakowa, zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Krakowa, <https://orcid.org/0000-0001-8460-0078>

Information about the author: historian, Collections Curator at the Museum of Kraków, Deputy Program Director at the Museum of Kraków, <https://orcid.org/0000-0001-8460-0078>

Słowa kluczowe: Muzeum Krakowa, Krzysztofony, Sala Spotkań Krakowian SPOTKA, Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego, fort Jugowice, strategia Muzeum Krakowa na lata 2022–2027, *Wisła. Re-kreacja*, *DNA Krakowa*

Keywords: Museum of Kraków, Krzysztofony, SPOTKA – Cracovians' Meeting Hall, Polish Scouting Movement Museum and Centre, Jugowice Fort, Museum of Kraków's strategy for the years 2022–2027, *Vistula. Re-Creation*, *Kraków's DNA*

Projekty strategiczne

Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego

W 2022 roku projekt Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego znalazł się na etapie zaawansowanych prac nad przygotowaniem wystaw stałych w forcie 52a Jugowice, siedzibie nowego oddziału Muzeum Krakowa. W pierwszej połowie roku inwestor prac budowlanych, Zarząd Budynków Komunalnych w Krakowie (ZBK), zakończył prace modernizacyjne w budynku starego fortu i w nowym skrzydle. Muzeum uzgodniło z ZBK umowę dzierżawy obiektu i 20 maja 2022 roku pracownicy Muzeum podpisali protokół przejścia Jugowic w dzierżawę. Sprawnie przeprowadzono przeniesienie zespołu oddziału do nowego obiektu.

3 marca 2022 roku w Urzędzie Miasta Krakowa uroczystie, z udziałem prezydenta Jacka Majchrowskiego, podpisano wcześniej wynegocjowane porozumienie o współpracy pomiędzy Muzeum Krakowa a Chorągwią Krakowską ZHP i Okręgiem Małopolskim ZHR, które reguluje zasady współdziałania przy tworzeniu wystaw stałych w Muzeum

Prezydent Jacek Majchrowski przemawia w czasie uroczystości podpisania porozumienia o współpracy pomiędzy Muzeum Krakowa, Chorągwią Krakowską ZHP i Okręgiem Małopolskim ZHR. Przy stole prezydiatnym w sali krakowskiego magistratu zasiadają dyrektor Muzeum Krakowa Michał Niezabitowski, harcmistrz Mariusz Siudek z ZHP i harcmistrz Krzysztof Wójtowicz z ZHR, 3 marca 2022 r., fot. Marcin Gulis

Ruchu Harcerskiego oraz standardy działania Centrum Ruchu Harcerskiego przy oddziale Muzeum w forcie Jugowice. Organizacje harcerskie ZHP i ZHR zobowiązały się przygotować scenariusz wystawy stałej poświęconej ruchowi harcerskiemu. Scenariusz wystawy wraz z projektem ekspozycji zatytułowanej *Harcerskie ścieżki* został pod koniec roku poddany muzealnej recenzji i odebrany. Równocześnie trwały prace nad wyłonieniem wykonawców wystawy stałej zaprojektowanej przez Muzeum: *Fort Jugowice. Dziedzictwo miejsca*. Ostatecznie 13 października 2022 roku podpisano umowy z wykonawcą wystawy stałej oraz firmą, która przygotowuje tzw. content na potrzeby ekspozycji, tj. wykona aplikacje interaktywne oraz materiały audiowizualne.

Przygotowano także projekty aranżacji przestrzeni pozawystawienniczych i magazynowych. Pod koniec roku ustalono, że uroczyste otwarcie Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego odbędzie się 30 września 2023 roku. Ze strony Muzeum Krakowa prace w forcie Jugowice nadzorowała dyrektor Anna Śliwa-Suchowiak przy wsparciu p.o. kierownika oddziału Jana Dziechciowskiego. Z wielkim zaangażowaniem

Otwarcie Sali Spotkań Krakowian SPOTKA w pałacu Pod Krzysztofory, przemawia dyrektor Muzeum Krakowa Michał Niezabitowski, 24 czerwca 2022 r., fot. Marcin Gulis

w imieniu Gminy Miejskiej Kraków całość prac koordynował zastępca prezydenta Krakowa Bogusław Kośmider.

Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów

Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów w Krakowie zostało powołane do życia uchwałą Rady Miasta Krakowa z 14 października 2020 roku i podjęło działalność 1 stycznia 2021 roku. Muzeum Krakowa pełni funkcję zarządcy Muzeum – Miejsca Pamięci KL Płaszów na mocy umowy z Gminą Miejską Kraków. Funkcję reprezentanta zarządcy pełniła kustosz Monika Bednarek.

Rok 2022 był czasem konsekwentnej budowy fundamentów nowej instytucji muzealnej. Przeprowadzono m.in. przeniesienie pozwolenia na budowę Muzeum z Zarządu Inwestycji Miejskich w Krakowie na Muzeum KL Płaszów. Tym samym to Muzeum KL Płaszów może prowadzić inwestycję i skutecznie zarządzać procesem porządkowania terenu dawnego KL Płaszów.

19 maja 2022 roku podpisano umowę z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego o dotacji inwestycyjnej dla Muzeum KL Płaszów. Zespół Muzeum przeprowadził postępowania przetargowe zakończone wyłonieniem wykonawców wszystkich architektonicznych projektów wykonawczych na potrzeby inwestycji. 10 czerwca rozstrzygnięto przetarg i podpisano umowę na projekty wykonawcze dla terenu po byłym KL Płaszów. Tę zadania podjęła się firma GPP Bolesław Czarackiewicz. Projekt adaptacji Szarego Domu dla potrzeb Muzeum, uzgodniony z Miejskim Konserwatozem Zabytków, wykonał architekt Piotr Wolarek. Jednocześnie z pracami projektowymi zlecono niezbędne roboty bu-

dowlane i zabezpieczenie przeciwwilgociowe w tym obiekcie. Prace zabezpieczające Szary Dom zakończyły się 12 grudnia.

Wreszcie 4 sierpnia zawarto umowę na wykonanie projektu wykonawczego Memoriału. Projekt budowy nowego obiektu muzealnego wykonała firma BBC Best Building Consultants, a odebrana dokumentacja była podstawą do ogłoszenia 30 grudnia przetargu na budowę obiektu.

Ostatnim elementem prac projektowych będzie opracowanie projektu wystaw stałych w Memoriale i Szarym Domu. W 2022 roku po raz drugi ogłoszono konkurs na projekt aranżacji wystawy stałej. 9 grudnia komisja konkursowa pod przewodnictwem prof. Rafała Ziemińskiego przyznała pierwszą nagrodę w konkursie, w którym poddano ocenie sześć prac, pracowni Koza Nostra Studio z Krakowa.

Muzeum Nowej Huty

W 2022 roku działania związane z modernizacją dawnego kina Światowid na potrzeby Muzeum Nowej Huty miały charakter bardzo ograniczony. Zrealizowano, wykorzystując środki własne Muzeum, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej we wschodniej ścianie budynku Muzeum. Następnie w drugim etapie udało się dokonać wymiany drzwi od strony zachodniej. Ze względu na zły stan instalacji elektrycznej w budynku głównym Muzeum Nowej Huty w trybie awaryjnym zlecono prace naprawcze instalacji elektrycznej i odgromowej. Sytuacja ta pokazała fatalny stan techniczny obiektu, niepoddawanego przecież zasadniczym pracom modernizacyjnym od momentu budowy, tj. drugiej połowy lat pięćdziesiątych XX wieku. Od 29 marca Światowid został wyłączony z eksploatacji muzealnej na około dwa miesiące.

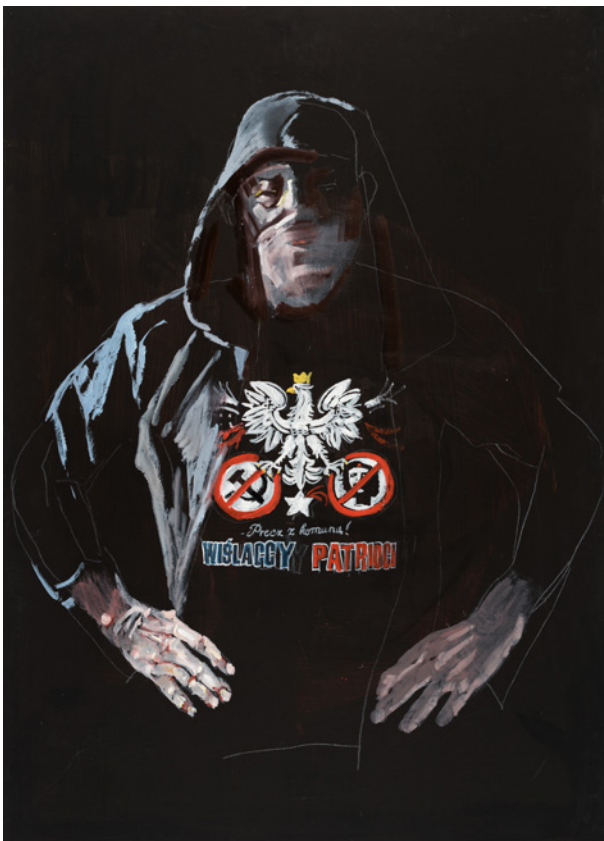
Muzeum Krakowa planuje podejmować działania na rzecz kompleksowej lub tylko częściowej realizacji projektu modernizacji obiektu na potrzeby Muzeum Nowej Huty w 2023 roku i w kolejnych latach. Perspektywą powinny tu możliwości pozyskania środków unijnych.

Centrum Działań Społecznościowych

Działalność tej nowej komórki Muzeum wynika z planu mocniejszego zaangażowania się w działania na rzecz naszego otoczenia społecznego. Zmiana nazwy na Muzeum Krakowa, która miała miejsce w 2019 roku, była wówczas także sygnałem otwarcia się instytucji na współczesne problemy społeczne istotne dla mieszkańców Krakowa. Ważną przestrzenią realizacji tej aktywności Muzeum powinna stać się otwarta 25 czerwca w Pałacu Krzysztoforów Sala Spotkań Krakowian SPOTKA.

SPOTKA została stworzona z myślą o partnerach społecznych Muzeum Krakowa, w szczególności organizacjach społecznych, grupach nieformalnych, ruchach miejskich, lokalnych społecznościach, podmiotach, których działalność zbieżna jest z misją i działalnością statutową Muzeum Krakowa. W drugiej połowie roku Muzeum systematyczną pracą wzmacniało sieć kontaktów społecznych, korzystając z nowych możliwości przestrzennych odnowionych Krzysztoforów i wykorzystując dotychczasowe doświadczenia w tym obszarze działalności.

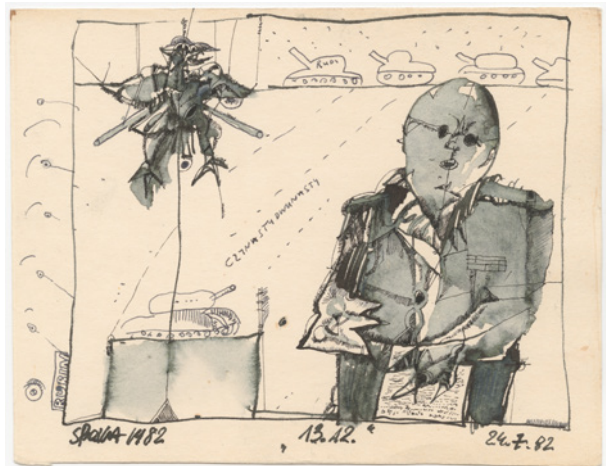
Zbiory, inwentaryzacja muzealiów

Leszek Sobocki, *Kibol I*, Kraków, 2013, sygn. p.d. *Sobocki 13*, na odwrociu napis ręką artysty: PINXIT LESZEK SOBOCKI KIBOL I 2013, olej, akryl, tektura, 100 × 70 cm, nr inw. MHK-191/IV

Jacek Sroka, *Autoportret z ćmikiem*, sygn. i dat. *Sroka 1989*, olej, płótno, 160 × 125 cm, nr inw. MHK-190/IV

Jacek Sroka, dwie z 10 grafik z cyklu *13.12.81*, sygn. *Sroka 82*, tusz, piórko, lawowanie, 16 × 21 cm, nr inw. MHK-3909/VIII i MHK-3918/VIII

Iwona Siwek-Front, *Dziadek z psem*, Kraków, 2008, sygn. i dat. *iwona siwek-front 08*, olej, płótno, 110 × 110 cm, nr inw. MHK-193/IV

Iwona Siwek-Front, *Dziad chtoniczny*, sygn. i dat. *iwona siwek-front 2013*, olej, płótno, 110 × 110 cm, nr inw. MHK-192/IV

Marian Siwek, *Portret Dżidzianny Solskiej*, sygn. i dat. *m. siwek 2000*, olej, deska, 128 × 92 cm, nr inw. MHK-194/IV

Witold Chomicz, *Portret żony*, Kraków, 1937, sygn. p.d. *W. Chomicz*, olej, płótno, 67 × 74 cm, nr inw. MHK-6278/III

Marian Siwek, *Portret Jonasza Sterna*, Kraków, 1983, sygn., niedat., pastel, papier, 55 × 81 cm, nr inw. MHK-195/IV

Muzeum pozyskało do zbiorów łącznie 2127 obiektów o wartości 259 820,65 zł, w tym 526 darów o wartości 25 576 zł, 77 przekazów o wartości 30 280,65 zł oraz 690 obiektów zakupionych o wartości 166 344 zł i 834 obiekty tzw. ujawnione o wartości 37 620 zł. Do Muzeum w formie depozytów trafiło także 6719 obiektów o wartości 450 000 zł.

Stół kreślarski, regulowany, projekt Mariana Sigmunda, Kraków, 1. poł. XX w., drewno, metal, wys. 78 cm, szer. 90 cm, dł. 141 cm, nr inw. MHK-80/XIa

Zakupy

- Jacek Sroka, *Autoportret z ćmikiem*, sygn. i dat. *Sroka 1989*, olej, płótno, 160 × 125 cm, nr inw. MHK-190/IV;
- Jacek Sroka, cykl *13.12.81*, sygn. *Sroka 82*, tusz, piórko, lawowanie, 16 × 21 cm, nr inw. MHK-3909/VIII–MHK-3918/VIII;
- Marian Siwek, *Portret Dzidzianny Solskiej*, sygn. i dat. *m. siwek 2000*, olej, deska, 128 × 92 cm, nr inw. MHK-194/IV;
- Marian Siwek, *Portret Jonasza Sterna*, Kraków, 1983, sygn., niedat., pastel, papier, 55 × 81 cm, nr inw. MHK-195/IV;
- Iwona Siwek-Front, *Dziad chtoniczny*, sygn. i dat. *iwona siwek-front 2013*, olej, płótno, 110 × 110 cm, nr inw. MHK-192/IV;
- Iwona Siwek-Front, *Dziadek z psem*, Kraków, 2008, sygn. i dat. *iwona siwek-front 08*, olej, płótno, 110 × 110 cm, nr inw. MHK-193/IV;
- Leszek Sobocki, *Kibol I*, Kraków, 2013, sygn. p.d. *Sobocki 13*, na odwrociu napis ręką artysty: PINXIT LESZEK SOBOCKI KIBOL I 2013, olej, akryl, tektura, 100 × 70 cm, nr inw. MHK-191/IV.

Wymienione powyżej prace zakupiono z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach pro-

Jedna z 10 fotografii obrazów Saturnina Świerzyńskiego przedstawiających wnętrza krakowskich zabytków, wykonał Awit Szubert, 1867–1883, 17 (32) × 13 (24) cm, nr inw. MHK-Fs23018/IX/1

gramu *Narodowa kolekcja sztuki współczesnej* – zakup dzieł sztuki służących rozbudowie regionalnej kolekcji sztuki współczesnej Muzeum Krakowa.

- Witold Chomicz, *Portret żony*, Kraków, 1937, sygn. p.d. *W. Chomicz*, olej, płótno, 67 × 74 cm, nr inw. MHK-6278/III;
- Stół kreślarski, regulowany, projekt Mariana Sigmunda, Kraków, 1. poł. XX w., drewno, metal, wys. 78 cm, szer. 90 cm, dł. 141 cm, nr inw. MHK-80/XIa;
- *SPORT automobilowy – międzynarodowy zjazd gwiazdzysty do Monte Carlo*, zestaw 48 klisz szklanych, autor nieznan, lata 20.–30. XX w., 9 × 15 cm, nr inw. MHK-9664/N/1-48;
- zestaw 10 fotografii obrazów Saturnina Świerzyńskiego przedstawiających wnętrza krakowskich zabytków, wykonał Awit Szubert, 1867–1883, na części dedykacje Saturnina Świerzyńskiego, 17 (32) × 13 (24) cm, nr inw. MHK-Fs23018/IX/1-1012;
- Ignacy Krieger, *Kołyńska księżniczki Izabelli*, fot. przed 1889 r., 24,8 (27,0) × 19,5 (27,7) cm, nr inw. MHK-Fs23019/IX;
- fotografie Andrzeja Moskwiaka przedstawiające Biały Marsz oraz Marsz głodowy w Krakowie, 1981, 2,4 × 3,6 cm, nr inw. MHK-9675/N/1-42 oraz MHK-9681/N/1-32, zatytułowane *Lech Wałęsa w Krakowie*, 1980, 2,4 × 3,6 cm, nr inw. MHK-9674/N/1-35 oraz *Czesław Miłosz w Krakowie*, 1990, 2,4 × 3,6 cm, nr inw. MHK-9687/N/1-15.

Marsz głodowy – protest przeciwko pogarszającemu się zaopatrzeniu sklepów w żywność, fot. Andrzej Moskwiak, 7 sierpnia 1981 r., 2,4 × 3,6 cm, nr inw. MHK-9681/N/16

Anna Walentynowicz i Lech Wałęsa na spotkaniu ze studentami przed Collegium Novum, fot. Andrzej Moskwiak, 20 października 1980 r., 2,4 × 3,6 cm, nr inw. MHK-9674/N/1

232

Biały Marsz – pokojowa manifestacja na Rynku Głównym po zamachu na papieża Jana Pawła II, fot. Andrzej Moskwiak, 17 maja 1981 r., 2,4 × 3,6 cm, nr inw. MHK-9675/N/18

Czesław Miłosz na spotkaniu ze studentami w Collegium Novum, fot. Andrzej Moskwiak, 9 października 1989 r., 2,4 × 3,6 cm, nr inw. MHK-9687/N/13

Dary

- Jerzy Nowakowski, medal wybity z okazji 100. rocznicy urodzin prof. Aleksandra Krawczuka, 2022, brąz, odlew, patynowanie, średn. 11 cm, nr inw. MHK-4359/II N/1-2;
- Jerzy Nowakowski, medal wybity z okazji 120-lecia Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, 2021, brąz, odlew, patynowanie, średn. 11 cm, nr inw. MHK-4360/II N/1-2;
- proporzec harcerski Szarych Szeregów, lata 40. XX w., bawełna, jedwab, szycie, aplikacja, wys. 21,3 cm, dł. 48,0 cm, nr inw. MHK-1422/H;
- Henryk Hermanowicz, *Kobieta z zamkniętymi oczami*, fotografia portretowa narzeczonej Emilii Kornaszewskiej, 1937, 24 × 18 cm, nr inw. MHK-Fs23166/IX.

Muzeum w 2022 roku zamknęło 10-letni cykl kontroli zbiorów, rozpoczęty jeszcze w roku 2013. W pierwszej połowie roku zakończono prace związane z kontrolą kolekcji Działu III (Kraków Nowoczesny), Działu III KM (Kultura Materialna) i Działu XI (kolekcje Nowej Huty), prowadzoną pod przewodnictwem dr Katarzyny Moskal. Wykonano zalecenia pokontrolne spisu.

W drugiej połowie roku przeprowadzono kolejny spis, który objął kolekcje Działu IV (Kraków Współczesny), Działu V (militaria), Działu VI, Fs VI (teatralia), KLP

Wyjazd załóg z Krakowa na Międzynarodowy Gwiazdasty Rajd Samochodowy Monte Carlo, autor fotografii nieznan, styczeń 1928 r., 9 × 15 cm, nr inw. MHK-9664/N-1

(Płaszów), KW (kolekcja filateliów wojennych) oraz leniana i depozyty. Pracami kierował kustosz Janusz Tadeusz Nowak, a zalecenia pokontrolne spisu za 2022 rok zostaną wdrożone w pierwszym kwartale 2023 roku.

Konserwacja zbiorów

Pracownie konserwacji kierowane przez Annę Per-Żywolewską wykonywały codzienną, stałą pracę, gwarantującą właściwą opiekę nad muzealiami przechowywanymi w magazynach Thesaurus Cracoviensis i obiektami prezentowanymi na wystawach stałych i czasowych. Wykonane prace konserwatorskie, w podziale na poszczególne pracownie, przedstawiono w tabeli.

Pracownie konserwacji Muzeum Krakowa	Liczba muzealiów poddanych konserwacji
Pracownia Konserwacji Malarstwa i Rzeźby	50
Pracownia Konserwacji Papieru i Fotografii	93
Pracownia Konserwacji Metalu	223
Pracownia Konserwacji Tkanin	72
Pracownia Konserwacji Szopek	45
Pracownia Konserwacji Mebli i Rzemiosła	40
Pracownia Intrologatorska	14

Wystawy

COVID-19 i agresja Rosji na Ukrainę

Rok 2022 wciąż jeszcze stał pod znakiem COVID-19, chociaż z coraz mniejszymi restrykcjami dotyczącymi możliwości swobodnego dostępu do wystaw stałych i czasowych Muzeum, limitów obowiązujących w salach ekspozycyjnych i na wydarzeniach edukacyjnych.

Jednocześnie Muzeum i nasze miasto musiało odnaleźć się w innej sytuacji kryzysowej: agresji wojsk rosyjskich na Ukrainę, setek tysięcy Ukraińców, którzy zmuszeni zostali do ucieczki ze swojego kraju. Muzeum i jego pracownicy włączyli się spontanicznie w akcje pomocy dla uchodźców, ale także wsparcia mieszkańców Ukrainy bohatersko stawiających opór rosyjskiemu najeźdźcy. Od początku marca wprowadziliśmy bilet za 1 zł dla wszystkich obywateli Ukrainy na wszystkie wystawy Muzeum. Był to mały gest solidarności, a jednocześnie zaproszenie do poznawania miasta, które stało się na wiele miesięcy schronieniem dla tysięcy wojennych uchodźców, głównie kobiet, często z małymi dziećmi pod swoją opieką.

Wystawy czasowe

W 2022 roku Muzeum udostępniło 10 wystaw czasowych w kilku lokalizacjach, ale te szczególnie istotne z punktu widzenia programu instytucji były planowane i realizowane w salach wystaw czasowych na drugim piętrze odnowionego pałacu Pod Krzysztofory.

Wernisaż wystawy *Wisła. Re-kreacja* w pałacu Pod Krzysztofory, kurator ekspozycji Mateusz Niemiec oraz zespół współpracujący przy tworzeniu wystawy, od lewej: Joanna Gellner, Anna Kwiatek, Ewa Gaczol i Magdalena Smaga, 13 kwietnia 2022 r., fot. Marcin Gulis

Pałac Krzysztofory

13 kwietnia 2022 roku w salach wystaw czasowych Pałacu Krzysztofory otwarto ekspozycję *Wisła. Re-kreacja*. Wystawa prezentowała rolę Wisły jako miejsca rekreacji, sportu i odpoczynku. Jednocześnie była zaproszeniem do dyskusji o zmieniającej się funkcji rzeki w mieście i potrzebie przededefiniowania myślenia o znaczeniu Wisły dla Krakowa i jego mieszkańców. Scenariusz wystawy przygotowali Mateusz Niemiec i Anna Kwiatek. Funkcję kuratora pełnił Mateusz Niemiec przy wsparciu koleżanki z Działu Fotografii Krakowskiej kustosz Joanny Gellner (autorka ścieżki dziecięcej wystawy). Istotną rolę w tym projekcie ekspozycyjnym odegrała współpraca i aktywność wielu środowisk miłośników rzeki i jej walorów przyrodniczo-rekreacyjnych. Część programu edukacyjnego realizowana była przez Muzeum nad Wisłą, a projekt dał impuls do sformalizowanej, stałej obecności na bulwarze Rodła w innowacyjnej formule Przystani Muzeum. Wystawa była dostępna dla zwiedzających do 31 października 2022 roku.

1 grudnia 2022 roku miał miejsce jubileuszowy, 80. konkurs szopek krakowskich. Do konkursu zgłoszono 142 szopki, w tym 59 w kategorii seniorów. Pierwsze miejsce w kategorii szopek dużych zajął Zbigniew Gillert, w kategorii szopek średnich zwyciężyli Maciej Moszew i Marek Markowski jun., w kategorii szopek małych Jakub Zawadziński i Wiesław Barczewski, a w kategorii miniatur Zbigniew Madej. Uroczyste ogłoszenie wyników konkursu, z udziałem m.in. wojewody małopolskiego Łukasza Kmity i pełnomocnika prezydenta Krakowa ds. kultury Roberta Piaskowskiego, odbyło się w sali Miedzianej 4 grudnia. Twórców szopek dziecięcych, rodzinnych i szkolnych zaproszono na poświęconą im uroczystość 11 grudnia. Wystawa szopek w 2022 roku biła rekordy zainteresowania i frekwencji. Cieszyła liczbą i jakością zgłoszonych szopek. Tradycyjnie szopkarze nawiązali w swoich pracach do aktualnych wydarzeń, m.in. do wojny na Ukrainie. Dobrze ocenioną częścią ekspozycji była ścieżka edukacyjna dla dzieci przygotowana przez Justynę Kasińską z oddziału Pałac Krzysztofory. Projekt wystawy opracował Bartłomiej Woch we współpracy z kierowniczką

Uczestnicy wernisażu wystawy *Plac Centralny. W poszukiwaniu centrum* na placu przed Muzeum Nowej Huty, 27 lipca 2022 r., fot. Bogdan Krężel

projektu i kuratorką wystawy kustosz Małgorzatą Niechaj. Wystawę udostępniano publiczności od 5 grudnia 2022 roku do 26 lutego 2023 roku.

Od 7 do 30 czerwca 2022 roku na dziedzińcu pałacu Pod Krzysztofony można było oglądać kameralną, ale szczególną w przekazie wystawę *Aleksander Krawczuk. 100 lat...* Ekspozycja będąca swoistym hołdem dla wyjątkowej postaci w środowisku nauki i kultury Krakowa, jaką jest wybitny historyk, znawca historii i kultury świata antycznego prof. Aleksander Krawczuk, przygotował w 100. rocznicę urodzin profesora kustosz Andrzej Kuler. Otwarcie wystawy było częścią uroczystego spotkania przyjaciół i rodziny profesora, z udziałem prezydenta Jacka Majchrowskiego, zorganizowanego przez Muzeum Krakowa we współpracy z Biblioteką Kraków i Kancelarią Prezydenta Krakowa w sali Miedzianej w pałacu Pod Krzysztofony.

Muzeum Nowej Huty

Muzeum Nowej Huty od kilku lat zaprasza na wystawę czasową *Atomowa groza. Schrony w Nowej Hucie*, która jest wstępem do poznawania nowohuckiego dziedzictwa zimnej wojny. Zwiedzający mogli skorzystać w tym oddziale z oferty dwóch wystaw czasowych.

28 maja 2022 roku została otwarta wystawa *I Was Lookin' Back to See if You Were Lookin' Back at Me to See Me Lookin' Back at You*, będąca częścią programu *Miesiąc fotografii w Krakowie*, który w tym roku zawitał także do Nowej Huty. Ekspozycję przygotowała organizująca *Miesiąc fotografii* Fundacja Sztuk Wizualnych. Kuratorkami wystawy były

Magdalena Kownacka i Anna Olszewska. Ze strony Muzeum współpracowała przy organizacji wystawy Karolina Żłobicka. Ekspozycja była dostępna do 26 czerwca 2022 roku.

Główną wystawą czasową nowohuckiego oddziału była ekspozycja *Plac Centralny. W poszukiwaniu centrum*, czynna od 27 lipca do 28 grudnia 2022 roku. Przygotowana przez kuratorów Piotra Kapustę i Bartosza Arkuszewskiego, opowiadała o specyfice szczególnego miejsca, jakim w Nowej Hucie jest plac Centralny. Autorzy przybliżyli wszystkie funkcje centralnego punktu dzielnicy, prezentując proces zmian, który odcisnął swoje znaki w tej przestrzeni miasta. Ważną częścią projektu był aneks w postaci prac konkursu studentów Katedry Architektury Krajobrazu na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej, prezentującego pomysły na nowe rozwiązania projektowe dla centralnego placu Nowej Huty. Wystawa inspirowała do dyskusji o roli i znaczeniu centrum miasta dla jego współczesnych mieszkańców. Z drugiej strony cieszyła się powodzeniem wśród mieszkańców nowohuckiej dzielnicy XVIII, którzy chętnie odkrywają dziedzictwo swojej małej ojczyzny. Autorem projektu ekspozycji był Waław Sawicz.

Muzeum Podgórze

15 czerwca 2022 roku w Muzeum Podgórze odbył się wernisaż wystawy *Stał dwór szlachecki*. Ekspozycja z powodu pandemii COVID-19 była kilkakrotnie przesuwana w planie wystaw Muzeum. Ostatecznie zrealizowana została w roku 2022, głównie dzięki wielkiej energii i pasji jej kuratorki Melanii Tutak, ale także dzięki zaproszeniu do współpracy ludzi

Wernisaż wystawy *Stół dwór szlachecki* w Muzeum Podgórze, przemawia zastępca dyrektora Muzeum Krakowa Jacek Salwiński, 15 czerwca 2022 r., fot. Bogdan Krężel

z lokalnych wspólnot z Prokocimia, Woli Duchackiej, Piasków Wielkich i Bieżanowa. Wernisaż wystawy zgromadził olbrzymią publikę, która przyszła zobaczyć niezwykle dla niej ważną historię dworów – majątków oraz rodzin – z czterech podkrakowskich miejscowości, dzisiaj stanowiących integralną część prawobrzeżnego Krakowa.

Ważną częścią przekazu ekspozycji było przybliżenie zwiedzającym historii miejsc i ludzi związanych z tytułowymi szlacheckimi dworami. Przekonaliśmy się, że dziedzictwo, wydawałoby się, odległe od wielkomiejskiej codzienności, jest ciągle ważne i inspirujące dla lokalnych społeczności Bieżanowa, Prokocimia, Piasków Wielkich i Woli Duchackiej. Wystawa była czynna do 12 lutego 2023 roku, a autorem aranżacji ekspozycji był Bartłomiej Woch z Pracownik Plastycznej Muzeum Krakowa.

Fabryka Emalia Oskara Schindlera

6 października 2022 roku w Fabryce Emalia Oskara Schindlera odbył się wernisaż wystawy Vardy Getzow *Przed obliczem gwiazd Twych białych*. Ekspozycja była owocem współpracy dwóch muzeów: Muzeum Krakowa i Muzeum KL Płaszów. Prezentowała prace żydowskiej artystki mieszkającej na stałe w Niemczech, córki ocalałych z Holokaustu. Kuratorką wystawy była dr Dalia Manor z Izraela, a organizatorką ze strony Muzeum Krakowa kustosz Monika Bednarek. Kluczowym przesłaniem wystawy była próba otwarcia się na doświadczenie wojennej zagłady dzieci – ofiar Holokaustu, ale także dziecięcych ofiar konfliktów zbrojnych czasów współczesnych. Artystka w swojej kreacji

twórczej inspirowała się osobistym doświadczeniem odkrywania miejsca pamięci KL Płaszów. Wystawę można było zwiedzać do 26 lutego 2023 roku.

Dom Pod Krzyżem – Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa

26 października 2022 roku w Domu pod Krzyżem odbył się wernisaż wystawy *Maszynieria teatru*. Ekspozycję przed kilkoma laty zaplanowano jako jeden z punktów programu Muzeum Teatralnego, działającego przez wiele lat w Domu pod Krzyżem. Ostatecznie wystawa powstała w ramach powołanego do życia Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa i została przygotowana przez muzealniczkę teatrolożki, na co dzień kierującą bronowicką Rydlówką. Ekspozycja znakomicie wypełniona treścią, zaaranżowana w sposób kreatywnie wykorzystujący możliwości zgromadzonych artefaktów, była zaproszeniem do poznawania wnętrza teatru, jego maszynierii i organizacji.

Po raz pierwszy od wielu lat, dzięki pracy Eweliny Raddeckiej i dr Joanny Zdebskiej-Schmidt, bohaterem wystawy teatralnej stał się nie spektakl, kreacja reżyserska czy aktorska, tylko tytułowa maszynieria, ukryta na co dzień przed widzem, a budująca możliwości pracy twórczej i stanowiąca fundament instytucji i teatralnej kreacji. Wystawę w sposób pozwalający zasmakować teatralnej, nieuchwytej rzeczywistości zaprojektowali na trzech kondygnacjach Domu pod Krzyżem Adrianna Gołębiowska i Adam Drozdowski. Wystawa wypełniała wnętrza CDN w Domu pod Krzyżem do 11 czerwca 2023 roku.

Dr Joanna Zdebska-Schmidt oprowadza uczestników wernisażu po wystawie *Maszynieria teatru*, Dom pod Krzyżem, 26 października 2022 r., fot. Bogdan Krężel

Stara Synagoga i plac Bohaterów Getta

Prezentację wystaw czasowych Muzeum w 2022 roku należy uzupełnić o dwa niewielkie, kameralne projekty związane z pamięcią Holocaustu.

3 czerwca na placu Bohaterów Getta odbyła się uroczystość otwarcia wystawy plenerowej *I nigdy ich już więcej nie widzieliśmy*, autorstwa Katarzyny Kocik. Wystawa była ważną częścią obchodów 80. rocznicy akcji Reinhardt, cyklu wydarzeń zorganizowanych w ramach tej rocznicy przez oddziały Trasy Pamięci Muzeum Krakowa. Inicjatorem wydarzenia upamiętniającego był kierownik oddziału Bartosz Heksel, a celem było przypomnienie akcji deportacyjnych Żydów z krakowskiego getta do obozów zagłady, w tym czerwcowej z 1942 roku do obozu zagłady w Bełżcu. Wystawę na placu Bohaterów Getta można było oglądać do 2 lipca 2022 roku.

5 czerwca 2022 roku otwarto wystawę w Starej Synagodze zatytułowaną *Świadectwa ocalałych*. Jej autorem był dr Martin Korčok z Muzeum Holocaustu w Seredi. Wystawa przywoływała historię Zagłady słowackich Żydów przez świadectwa ocalałych. Wystawa była czynna do 31 sierpnia 2022 roku.

Wystawy stałe

18 września 2022 roku Muzeum Krakowa odebrało wyróżnienie przyznane wystawie stałej *Kraków od początku, bez końca*, otwartej w Pałacu Krzysztofory w grudniu 2021 roku. W gali finałowej konkursu na Wydarzenie Historyczne roku 2021, zorganizowanego przez Muzeum Historii

Polski w Warszawie, zaprezentowano 15 projektów spośród ponad 100 zgłoszonych do konkursu, a w finałowej piątce w kategorii wystawy znalazła się wystawa stała w Pałacu Krzysztofory.

Specyfika Muzeum Krakowa to aż 12 wystaw stałych udostępnianych w kilkunastu oddziałach. Najbardziej popularne ekspozycje to ciągle *Kraków – czas okupacji 1939–1945* w Fabryce Emalia oraz trasa turystyczna w Rynku Podziemnym. Ofertę uzupełniają obiekty sezonowe: Mury Obrończe i Barbakan w ramach Trasy Obrończości oraz Wieża Ratuszowa jako filia Pałacu Krzysztofory. Jedyńm oddziałem bez wystawy stałej jest Muzeum Nowej Huty.

Dom Zwierzyniecki stanowił drugi już rok zaplecze biurowe dla kilku pracowni Muzeum i prowadził jedynie ograniczoną, ze względów lokalowych, działalność edukacyjną. 24 października 2022 roku została także zamknięta, z powodu prac konserwatorskich, ekspozycja w Celestacie.

- *Dzieje i kultura Żydów krakowskich* – Stara Synagoga, ul. Szeroka 24;
- *Krakowskie Bractwo Kurkowe i obronność miejska* – Celestat, ul. Lubicz 16;
- *Krakowianie wobec terroru 1939–1945–1956* oraz dawne cele Gestapo – oddział Ulica Pomorska, ul. Pomorska 2;
- *Mieszkański dom* – Kamienica Hipolitów, pl. Mariacki 3;
- *Kraków – czas okupacji 1939–1945* – Fabryka Emalia Oskara Schindlera, ul. Lipowa 4;
- *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim* – Apteka pod Orłem, pl. Bohaterów Getta 18;
- Trasa turystyczna *Śladem europejskiej tożsamości Krakowa* – Rynek Podziemny, Rynek Główny 1;

- Wieża Ratuszowa, czynna od marca do listopada;
- Barbakan i Mury Obrotne – czynne od kwietnia do 24 października;
- *Miasto pod kopcem Kraka* – Muzeum Podgórze, ul. Limanowskiego 51;
- Rydlówka, ul. Włodzimierza Tetmajera 28;
- *Stan zagrożenia* – Podziemna Nowa Huta, schron na os. Szkolnym 37;
- *Thesaurus Cracoviensis* – Centrum Interpretacji Artefaktów, ul. Księcia Józefa 337;
- *Mieszkanie przedmiejskie przed stu laty* – Dom Zwierzyński, ul. Królowej Jadwigi 41, oddział zamknięty dla zwiedzających;
- *Kraków od początku, bez końca* – oddział Pałac Krzysztofory, pałac Pod Krzysztofory, Rynek Główny 35.

Działalność naukowa i wydawnicza

Głównym projektem badawczym Muzeum od 2021 roku jest *Socjotopografia Krakowa 1257–1939*. W roku 2022 sformułowano założenia merytoryczne tego projektu. Powołano zespół projektowy, w którym liderem ma być dr Jacek Zinkiewicz, pod opieką kuratora naukowego Muzeum prof. Zdzisława Nogi i we współpracy z dyrektorem dr. Michałem Niezabitowskim. Rozpoczęły się prace studialne nad pierwszymi obszarami miasta objętymi pracami badawczymi. Porządkującą rolę w pracy naukowej działów i oddziałów odgrywały seminaria prowadzone przez prof. Zdzisława Nogę przy aktywnym udziale dr. Jacka Zinkiewicza.

Równoległe muzealne wykłady metodyczne i programowe prowadził dyrektor Jacek Salwiński. W sali Miedzianej w pałacu Pod Krzysztofory odbyły się następujące spotkania:

- 10 stycznia, Bartosz Heksel: *Trasa Pamięci Muzeum Krakowa – idea i praktyka, próba ewaluacji*;
- 21 lutego, Janusz Kozioł: *Harcerska twierdza Kraków. O swoistości Muzeum Ruchu Harcerskiego*;
- 21 marca, Janusz Tadeusz Nowak: *Zbiory Działu Historii i Sztuki Krakowa Nowoczesnego – różnorodność tematyczna i potencjał badawczy*;
- 25 kwietnia, Magdalena Smaga, Maria Zientara: *Dział Historii i Sztuki Krakowa Współczesnego. Kolekcje, ich zawartość tematyczna, historyczno-artystyczna. Polityka gromadzenia*;
- 16 maja, Agata Klimek-Zdeb, Karolina Żłobicka: *Najmłodsze zbiory – kluczowy potencjał Muzeum Nowej Huty*;
- 20 czerwca, Krzysztof Haczewski: *Manipulacja, fake newsy, postprawda. Podstawowe mechanizmy i co ma do nich muzeum*;
- 18 października, Bartosz Heksel: *Milczący świadkowie – obiekty z kolekcji Muzeum Krakowa związane z II wojną światową*;
- 21 listopada, Bartosz Rzońca: *„Niechciana kolekcja” – harcerskie muzealia w Muzeum Krakowa. Próba usystematyzowania zagadnienia*;
- 20 grudnia, Kamil Stasiak: *DNA Krakowa jako przykład realizacji idei muzeum rezydentnego*.

W pierwszym kwartale 2022 roku ukazał się 39. zeszyt „Krzysztoforów”, rocznika naukowego Muzeum, wydanego

w nowej formule jako czasopismo wpisane do prowadzonego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki Wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych, punktowane i spełniające określone wymagania proceduralne. W drugiej połowie roku 2022 przygotowano do druku 40. zeszyt Krzysztoforów, m.in. z tekstami nawiązującymi do projektu socjotopografii Muzeum Krakowa.

Dyrektor Muzeum dr Michał Niezabitowski opracował monumentalną monografię *Muzeum Historyczne Miasta Krakowa 1899–1996–2019*. Praca ta została opublikowana w pierwszym kwartale 2022 roku i jest książką w istotny sposób porządkującą wiedzę na temat naszej instytucji.

Warto zwrócić uwagę na 8. numer Biblioteki Krzysztoforskiej: *Sztuka krakowska 1945–2000. Tom 2. Mała stabilizacja i dekada złudzeń (1960–1980)*. Autorka kustosz Maria Zientara pracowała także nad trzecim tomem tego opracowania, obejmującym lata 1980–2000, który był w trakcie przygotowania do recenzji i redakcji.

Najważniejsze wydawnictwa

Wydawnictwa naukowe

- Michał Niezabitowski, *Muzeum Historyczne Miasta Krakowa w latach 1899–1996–2019*, red. Łukasz Klimek, format 20,5 × 29 cm, 744 s. [koedycja z TMHiZK, data wydania 2021];
- *Dramaturgia szopki*, red. nauk. Karina Janik, format 16,8 × 24 cm, 192 s. [koedycja z TMHiZK];
- Maria Zientara, *Sztuka krakowska 1945–2000. Tom 2. Mała stabilizacja i dekada złudzeń (1960–1980)*, format 20,5 × 29 cm, 544 s.;
- „Krzysztoforów. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” z. 39, redaktor Michał Niezabitowski, red. prowadząca Anna Biedrzycka, format 20,7 × 29,2 cm, 240 s.

Katalogi wystaw czasowych

- *Wisła. Re-kreacja*, praca zbiorowa, red. nauk. Michał Niezabitowski, format 16,8 × 24, red. Łukasz Klimek, 332 s.;
- *Plac Centralny. W poszukiwaniu centrum*, praca zbiorowa, red. nauk. Jacek Salwiński, współpr. Bartosz Arkuszewski, Piotr Kapusta, format 29 × 21 cm, 180 s.;
- *Katalog wystawy pokonkursowej 79. konkursu szopek krakowskich*, red. Barbara Cisowska, format 21 × 21 cm, 128 s.;
- *Maszynieria teatru*, praca zbiorowa, red. nauk. Ewelina Radecka, Joanna Zdebska-Schmidt, format 16,8 × 24 cm, 176 s.;
- *Stal dwór szlachecki*, folder wystawy, praca zbiorowa, koncepcja Melania Tutak, red. Łukasz Klimek, format 19 × 21,8 cm, 100 s.

Przewodniki

- Janusz Tadeusz Nowak, *Wokół ulicy Księcia Józefa*, red. Barbara Cisowska, format 20 × 25,5 cm, 96 s.;

- Piotr Hapanowicz, Kamil Stasiak, *Pałac Pod Krzysztofory*, red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 52 s.;
- Piotr Hapanowicz, Kamil Stasiak, *The Krzysztofory Palace*, red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 52 s.

Inne

- Joanna Gellner, *Zbliżenia. Kraków Kriegerów*, red. Łukasz Klimek, format 20,5 × 25 cm, 400 s.;
- Joanna Gellner, *Plusk. Niemal prawdziwa historia krokodyla z Wisły*, red. Łukasz Klimek, format 20 × 18 cm, 56 s.;
- „Krzysztoforek” nr 37, red. prowadzący Michał Grabowski, format 21 × 26 cm, 24 s.

Edukacja i upowszechnianie

Programy edukacyjne

2022 był pierwszym rokiem realizacji strategii Muzeum na lata 2022–2027. Istotną jej częścią jest polityka edukacyjna, zmodyfikowana o doświadczenia dwóch lat pandemii COVID-19. W roku sprawozdawczym dokonywano niezbędnych korekt tych założeń. Mocno akcentowano konieczność wzmocnienia oferty dla mieszkańców Krakowa. Jednocześnie nastąpił odwrót od wielkiego zainteresowania działaniami online Muzeum na rzecz widocznego powrotu do działań stacjonarnych, zwłaszcza w grupie odbiorców szkolnych i rodzin z dziećmi. Muzeum zrealizowało rekordową liczbę działań edukacyjnych, zdecydowanie wyższą niż w przedcovidowym roku 2019.

W ramach nowej oferty programowej przygotowano m.in. takie przedsięwzięcia, jak:

- oferta online dla szkół na Zoomie (w marcu wystartował pierwszy segment tego programu);
- *Akademia Kraków* – zajęcia dla zainteresowanych poznaniem Krakowa bezpośrednio w przestrzeni miasta;
- *Muzeum na wynos* – pierwszy etap tego programu edukacyjnego obejmujący wybór tematów i wstępne opracowanie tzw. kuferek edukacyjnych, które trafią do krakowskich szkół;
- *DNA Krakowa* – cykl spotkań sieciujących dotyczących kluczowych problemów współczesnego miasta;
- *Akademia dydaktyczna* – muzealne zajęcia metodyczne dla nauczycieli;
- w ramach współpracy ze środowiskami przewodnickimi odbywały się tradycyjne już zajęcia zatytułowane *Przewodnik dla zaawansowanych 2.0*. Prowadzono szkolenia przewodnickie obejmujące m.in. Pałac Krzysztofory – nową wystawę stałą w tym oddziale, oraz Rynek Podziemny i Trasę Pamięci Muzeum Krakowa.

Program wsparcia dla uchodźców z Ukrainy

Od połowy marca 2022 roku istotną częścią działań Muzeum stała się oferta edukacyjno-integracyjna skierowana do uchodźców z Ukrainy. Zajęcia o takim profilu prowadzono w kilku oddziałach: Pałacu Krzysztofory, Muzeum Podgórze, Kamienicy Hipolitów, Muzeum No-

wej Huty oraz Rydlówce. Szczególną aktywnością wykazywał się tu zespół Muzeum Podgórze. Muzealne zajęcia dawały rodzinom z dziećmi, które schroniły się w Polsce przed wojną, możliwość bezpiecznego i ciekawego spędzenia kilku godzin w przyjaznym miejscu. Przez kilka miesięcy 2022 roku obywatele Ukrainy mogli zwiedzać oddziały Muzeum za symboliczną złotówkę. Systemowe działania: warsztaty integracyjno-terapeutyczne, lekcje języka polskiego, partycypacyjna wystawa prac dzieci z Ukrainy, stały się na wiele miesięcy częścią programu Muzeum Podgórze.

Edukacja szkolna i oferta oddziałów

W roku 2022 dokonano aktualizacji oferty edukacyjnej dla przedszkoli, szkół podstawowych i młodzieży ze szkół średnich. Zauważalne było zjawisko, po prawie dwóch latach przerwy, powrotu klas szkolnych do tradycyjnych, stacjonarnych, warsztatowych form aktywności w Muzeum. W drugiej połowie roku niektóre oddziały przeżywały swoiste obłędzenie przez grupy szkolne chcące uczestniczyć w muzealnych zajęciach adresowanych do młodzieży i dzieci.

Wzrosło także zainteresowanie wizytami w Muzeum rodzin z dziećmi. Liderem w tym przypadku stał się oddział Pałac Krzysztofory, który 14 listopada 2022 roku został uznany za miejsce przyjazne rodzinom z dziećmi. Ten oddział był miejscem największej aktywności edukacyjnej ze wszystkich oddziałów Muzeum Krakowa, realizując niemal jedną trzecią wszystkich zajęć edukacyjnych. Tradycyjnie sporą popularnością cieszyły się legendy i tradycje krakowskie.

Aktywnością edukacyjną wykazywały się oddziały „lokalne”: Rydlówka, Muzeum Podgórze i Muzeum Nowej Huty, gdzie wyraźne zapotrzebowanie na lokalną, dzielnicową historię i tożsamość wzmocniane było przez współpracę Muzeum z Radami Dzielnic. Dotacje dzielnic pomocniczych przeznaczane przez Rady Dzielnic na konkretne inicjatywy edukacyjne poszerzały możliwości działania oddziałów Muzeum.

Fabryka Emalia z Apteką pod Orłem i Ulicą Pomorską wystartowały z programem edukacyjnym Trasy Pamięci zatytułowanym *Obok nas*, który był adresowany do krakowian i był formą zaproszenia do poznawania krakowskich miejsc pamięci. *Obok nas* stanowił także narzędzie integracji programowej działań martyrologicznych oddziałów Muzeum.

Wybrane wydarzenia z muzealnego kalendarza 2022 roku

Rok 2022 był niezwykle bogaty w wydarzenia i imprezy muzealne kierowane do wielu grup odbiorców.

Od kilku już lat w styczniu organizowane jest święto Rynku Podziemnego *Drażnienie miasta*. Kolejna edycja została zainaugurowana 11 stycznia wykładem dr Magdaleny Lanuszki *Ziemia, żywioł Saturna. Opowieść o Melancholii i nie tylko*. Zajęcia w ramach programu inspirowanego przewodnim hasłem *Ziemia* prowadzono w wersji online

Uczestniczki biegu *Pamiętaj z nami* na mecie na placu Bohaterów Getta, 7 maja 2022 r., fot. Marcin Gulis

i hybrydowej przez cały miesiąc. Organizacja wydarzenia była dziełem Szymona Jarosińskiego.

15 stycznia Rydlówka świętowała *Urodziny Wyspiańskiego*. Tym razem głównym punktem programu była dyskusja z udziałem pisarza Radka Raka, polonistki prof. Anny Czabanowskiej-Wróbel i filozofa Piotra Augustyniaka poświęcona wpływowi artysty na współczesną literaturę i sztukę. *Urodziny Wyspiańskiego* przygotowane przez Ewelinę Radecką były kameralnym wydarzeniem, ale symbolicznie otwierającym działalność Muzeum w Rydlówce w nowym roku kalendarzowym.

26 i 27 lutego Muzeum Podgórze zaprosiło na swoje święto, tym razem pod hasłem *Podgórze + nauka*. *Nauka* była kluczem zapraszającym, szeroko otwartym, w którym mieściły się zarówno spacerzy szlakami inżynierii kolejowej, naukowców i nauczycieli, jak i spacerzy szlakami szkół i architektów podgórskich. W programie znalazły się wykłady online, oprowadzania po wystawie stałej *Miasto pod kopcem Kraka* i wreszcie pokaz alchemiczny. Za organizację podgórskiego muzealnego święta odpowiadał Jakub Jastrzębski.

11 marca w Rydlówce odbył się wyjątkowy i wzruszający wieczór wspomnieniowy poświęcony zmarłej 17 grudnia 2021 roku Marii Rydlowej, wieloletniej kustosz Muzeum Młodej Polski w Rydlówce. Spotkanie pełne niezwykłych opowieści zorganizował zespół Rydlówki w porozumieniu i we współpracy z rodziną Rydlów.

22 marca w Pałacu Krzysztofora odbyła się kolejna debata w ramach *Krakowskiego kolokwium*, zatytułowana *Czy wolna Ukraina jest racją stanu Polski i całej Europy?*, z udziałem profesorów Jarosława Flisa, Konrada Pędziwi-

tra, Łukasza Tomasz Sroki i publicysty Jana Maria Rokity. Spotkanie zorganizowane kilka tygodni po ataku wojsk rosyjskich na niepodległą Ukrainę prowadził dyrektor Michał Niezabitowski.

Kamienica Hipolitów kierowana przez Michała Hanka próbuje wypromować nowe wydarzenie oddziałowe – *Sposób na sukces*. Dążenie do sukcesu zarówno w tradycyjnym, mieszczańskim przekazie, jak i we współczesnym świecie mieszkańców miast pozostaje ciągle inspirujące i motywujące. *Sposób na sukces* w wersji 2022 to „blyszczący jak diament”. 27 marca Kamienica Hipolitów zaprosiła na skromne wydarzenie oddziałowe oferujące oprowadzania po wystawie stałej, warsztaty artystyczne i wykład o biżuterii w zbiorach Muzeum.

31 marca Kamil Stasiak i Katarzyna Winiarczyk poprowadzili spotkanie sieciujące z cyklu *DNA Krakowa*. Tym razem tematem przewodnim, niezwykle aktualnym było: „Jak doświadczyć wielokulturowego Krakowa?”. *DNA Krakowa* to nowy program Muzeum, mający budować fundament zaangażowania społecznego naszej instytucji. Samo spotkanie odgrywa rolę inicjacji kolejnych działań integrujących i otwierających na współpracę zapraszane środowiska i instytucje.

Dom Zwierzyniecki w Poniedziałek Wielkanocny świętował *Emaus w Muzeum*. Najważniejszym elementem tego wydarzenia był finał *Konkursu na najpiękniejsze drzewko emausowe*, który miał miejsce 18 kwietnia. Muzeum od kilku już lat stara się mocniej wypromować to wydarzenie także przez obecność drzewek życia w przestrzeni miasta, w różnych jego dzielnicach. W 2022 roku zgłoszono rekordową liczbę prac, a wystawa pokonkursowa po raz pierwszy

Artur Buszek, wiceprzewodniczący Rady Miasta Krakowa, i prof. Jacek Majchrowski, prezydent Krakowa, zapoznają się z nowymi zbiorami Muzeum w czasie uroczystego pokazu nabytków w sali Miedzianej w pałacu Pod Krzysztoforą, 9 czerwca 2022 r., fot. Marcin Gulis

prezentowana była w pałacu Pod Krzysztoforą, w przestrzeni pasażu. Kuratorem projektu była kustosz Maria Lempart.

Pamiętaj z nami kojarzone jest w dużej mierze z biegiem ulicznym *Pamiętaj z nami* na trasie od ulicy Pomorskiej do placu Bohaterów Getta. Bieg odbył się ponownie po dwuletniej covidowej przerwie. Najważniejszą częścią *Pamiętaj z nami*, projektu edukacyjno-promocyjnego Trasy Pamięci, są jednak wydarzenia edukacyjne, tym razem ogniskujące się wokół tematu doświadczenia kobiecego czasów II wojny światowej. Tym samym projekt zrealizowany 6–8 maja wpisał się także w miejski program *Krakowianki*. W czasie wydarzenia przeprowadzono akcję solidarności z Ukrainą, wspierającą ten kraj w walce z rosyjskim agresorem. Organizatorką *Pamiętaj z nami* jest od kilku lat kustosz Beata Łabno przy wsparciu zespołu Trasy Pamięci i wielu wolontariuszy nie tylko z naszego Muzeum.

13 maja odbyła się *Noc muzeów krakowskich*. W wydarzeniu uczestniczyła większość oddziałów Muzeum Krakowa. Frekwencja i zainteresowanie publiczności dopisały, co potwierdza ponad 10 tysięcy odwiedzin na wystawach w wieczór z 13 na 14 maja. Hasłem przewodnim *Nocy muzeów* była oczywiście solidarność z Ukrainą. Największe zainteresowanie wzbudziła, co nie było zaskoczeniem, oferta średniowiecznych pokazów rekonstrukcyjnych w Barbakanie. Również prezentacje modowe w Kamienicy Hipolitów przyciągnęły tłumy zwiedzających. Za koordynację wydarzenia odpowiadał dr Walery Bubiń z oddziału Pałac Krzysztofora.

Zespół Celestatu zaprosił do świętowania w Celestacie wspólnie z Bractwem Kurkowym w ramach imprezy *Wyjdźże na pole*. Centralnym punktem programu był finał orga-

nizowanego od wielu już lat konkursu dla dzieci ze szkół krakowskich o tytuł Małego Króla Kurkowego. W 2022 roku program został poszerzony o zaproszenie do poznawania Trasy Obronności dla wszystkich zainteresowanych, w tym szczególnie rodzin z dziećmi. Program wydarzenia i finałową imprezę 28 maja przygotowała kustosz Małgorzata Niechaj.

9 czerwca w sali Miedzianej w pałacu Pod Krzysztoforą uroczystość zaprezentowano wybrane nabytki pozyskane do zbiorów. Pokaz wyjątkowo poświęcony był wyłącznie najnowszym zbiorom Muzeum związanym z honorowymi obywatelami Krakowa. Szczególne miejsce zajął dyplom honorowego obywatela Krakowa dla Carla Arnolda z 1818 roku, pozyskany do Muzeum m.in. dzięki pomocy prof. Haralda Herresthala. Prezentowano także muzealia związane z Władysławą Szymborską, honorową obywatelką Krakowa z 1997 roku, oraz Leopoldem Kozłowskim-Kleinmanem, honorowym obywatelem Krakowa z 2014 roku. Ważną częścią wydarzenia była prezentacja dyplomu honorowego obywatelstwa Podgórza Antoniego Nowaczyńskiego z 1882 roku.

W czerwcowym programie Muzeum kluczowym projektem jest oczywiście *Pochód Lajkonika*. 23 czerwca Lajkonik po dwuletniej przerwie wrócił na ulice Krakowa. Wydarzenie przyciągnęło tłumy krakowian i turystów i odbywało się w tradycyjnej formie całodziennego pochodu ze Zwierzyńca na Rynek Główny. *Pochód Lajkonika 2022* był jednocześnie pożegnaniem ze Zbigniewem Glonkiem, który po raz 35. i ostatni przemierzył historyczną trasę w roli Lajkonika. Za organizację wydarzenia odpowiadał zespół Centrum Interpretacji Niematerialnego Dziedzictwa Krakowa, kierowany

Wybory nowego Lajkonika, dr Andrzej Iwo Szoka z urną wyborczą wśród członków orszaku Lajkonika, siedziba Wodociągów Miasta Krakowa na Bielanych, 22 października 2022 r., fot. Marcin Gulis

Uczestnicy spotkania z cyklu *DNA Krakowa* zatytułowanego *Krakowianie wobec osób w kryzysie bezdomności*, sala Miedziana w pałacu Pod Krzysztofory, 29 września 2022 r., fot. Bogdan Krężel

241

Podniesienie bandery na otwarciu sezonu w Przystani Muzeum, bulwar Rodła, 26 czerwca 2022 r., fot. Bogdan Krężel

przez dr. Andrzeja Iwona Szokę. Warto zauważyć, że samo wydarzenie z kulminacją w oktawę Bożego Ciała jest tylko częścią niemal całorocznego projektu, w 2022 roku realizowanego jako *Korowód tradycji. Pochód Lajkonika na tle krakowskiego roku obrzędowego*. Częścią tych działań były edukacyjne warsztaty lajkonikowe dla dzieci, konkursy (*Najpiękniejszy orszak Lajkonika*, *Mój Lajkonik*), wystawa plenerowa o tradycji Lajkonika na placu Świętego Ducha, ale także działania badawcze, w tym badania etnograficzne nad krakowskim rokiem obrzędowym i dokumentacja fotograficzna wydarzeń w tym roku obrzędowym.

Mapę czerwcowych wydarzeń muzealnych warto uzupełnić o dwie nowe inicjatywy. 21 czerwca wspólnym rejsiem po Wiśle zakończył się projekt *Wandziny – wianki*. Przez kilka miesięcy pod opieką dr Kariny Janik i Jacka Ostaszewskiego w ramach spotkań grupy muzyczno-performatywnej uczestnicy wydarzenia różnymi metodami, m.in. zajęć warsztatowych, śpiewu, medytacji i osobistej refleksji, próbowali dotrzeć do własnej interpretacji tradycji krakowskich wiślanych wianków. Finał wydarzenia odbył się 21 czerwca w czasie kilkugodzinnego rejsu galarami po Wiśle, z pleceniem wianków w tle.

26 czerwca na bulwarze Rodła zorganizowano wydarzenie w Przystani Muzeum: *Bandera w górę. Otwarcie sezonu w Porcie Muzeum Krakowa*. Wydarzenie stanowiło część mu-

zealnego planu opieki nad tradycjami flisackimi w Krakowie czy szerzej – dziedzictwem Wisły w Krakowie. W 2022 roku *Bandera w górę* była częścią działań towarzyszących wystawie *Wisła. Re-kreacja*. Intencją Muzeum jest wprowadzenie na stałe do programu działalności w ramach Przystani Muzeum i we współpracy z krakowskimi flisakami stałej oferty edukacji rzecznej. Liderem tych działań stał się kurator wystawy *Wisła. Re-kreacja* Mateusz Niemiec, a naturalnym zapleczem oddział Dom Zwierzyniecki.

W okresie letnim Muzeum Krakowa przygotowuje stałą ofertę *Lato w Muzeum*, adresowaną do dzieci i młodzieży. Na uwagę zasługują też dwa inne muzealne projekty, które są już rozpoznawalne na mapie wydarzeń kulturalnych Krakowa.

Otóż 3 lipca zainaugurowano kolejną odsłonę cyklu *Średniowiecze da się lubić*. W tym przypadku po dwuletniej przerwie powrócono do formuły wydarzenia dziejącego się przez całe lato na Trasie Obrońności, z Barbakanem jako centrum działań inspirowanych średniowieczną kulturą i miejskim obyczajem z tej epoki. Muzeum aktywnie korzysta w tym projekcie z partnerstwa grup rekonstrukcyjnych, które razem z pracownikami Trasy Obrońności przygotowują atrakcyjny sposób spędzania czasu wolnego, połączony z edukacją historyczną. Osią wydarzenia były pokazy walk rycerskich z bogatą ofertą warsztatów rzemiosła średniowiecznego, koncertów muzyki z epoki, warsztatów tańca i zajęć interaktywnych. Istotną rolę w projekcie odegrały zajęcia dotyczące krakowskich legend, a także cykl wykładów realizowanych przez pracowników Muzeum w Celestacie. Finałem wydarzenia był turniej rycerski w Barbakanie 27 sierpnia. Za program i organizację odpowiadali dr Michał Szczerba i Jerzy Łobaza.

Pałac Krzysztofory po zakończeniu w 2021 roku procesu wielkiej modernizacji pracuje nad odzyskaniem swojej pozycji jako jednego z kluczowych miejsc na mapie kulturalnej Krakowa. Jednym z elementów tego zadania jest wzmocnienie przekazu oddziałowego święta. 23 i 24 lipca miała miejsce kolejna edycja *Imienin Krzysztofa* w Pałacu Krzysztofory, tym razem pod hasłem *Na raucie...* Justyna Kasińska przygotowała atrakcyjną ofertę programową skupioną wokół dawnego życia towarzyskiego, zabaw i balów, które były ważną częścią mieszczańskiej obyczajowości.

Inauguracja Roku Włodzimierza Przerwy-Tetmajera, wspólne kolędowanie na ulicach Krakowa, 29 grudnia 2022 r., fot. Bogdan Krężel

W 2022 roku *Dni Pamięci* w oddziale Ulica Pomorska poszerzyły swój przekaz o wątki nowohuckie. Kolejna edycja *Dni Pamięci Ofiar Gestapo* miała miejsce 8–12 września. Zainaugurowaliśmy je w Muzeum Nowej Huty panelem dyskusyjnym *Między pamięcią a historią*, poświęconym rozmowie o historii i pamięci o obozie pracy przymusowej w Mogile w okresie okupacji niemieckiej. Panelowi towarzyszyła wystawa plenerowa *Baulager 15/XIV – miejsce (nie) pamięci*. Wystawa i panel był odpowiedzią na społeczną dyskusję o potrzebie upamiętnienia obozu pracy w Mogile w przestrzeni współczesnej Nowej Huty. Zasadniczą część *Dni Pamięci* odbyła się w oddziale Ulica Pomorska i zaprojektowana została wokół lokalnej historii okupacyjnej Krowodrzy. Kuratorem wydarzenia był kustosz Grzegorz Jeżowski.

Muzeum Nowej Huty wraz z partnerami Muzeum Rozproszonego Nowej Huty zaprosiło na *Zajrzyj do Huty*. 16 września odbył się dyskusyjny panel wprowadzający *Nova Huta 2040*, poświęcony przyszłości i perspektywom rozwoju dzielnicy. 17 i 18 września mieszkańcy Krakowa mieli okazję skorzystać z różnorodnej oferty Muzeum Nowej Huty, Podziemnej Nowej Huty i ponad 30 partnerów instytucjonalnych i społecznych starających się zaprezentować szerokiej publiczności fenomen bogactwa i atrakcyjności nowohuckiego dziedzictwa kulturowego. Organizatorem i kreatorem programu był pracownik oddziału Zbigniew Semik.

29 września Kamil Stasiak i Katarzyna Winiarczyk zorganizowali w Krzysztoforach kolejne spotkanie sieciujące z cyklu *DNA Krakowa*. Tematem przewodnim była postawa krakowian wobec osób znajdujących się w kryzysie bezdomności.

Wyjątkowy charakter miał *Jom Riszon. Niedziela w Starej Synagodze*. 9 października kierownik oddziału Anna Jodłowiec-Dziedzic zaprosiła na coroczne święto Starej Synagogi, którego głównym akcentem był koncert *Rodzynki z migdałami*, poświęcony pamięci Leopolda Kozłowskiego-Kleinmana, ostatniego klezmera na Kazimierzu.

20 października w sali Miedzianej miał miejsce panel muzealny w ramach Kongresu Zagranicznych Badaczy Dziejów Polski. Muzeum Krakowa było jednym z organizatorów tego prestiżowego wydarzenia, odbywającego się już po raz piąty i gromadzącego naukowców prowadzących badania nad dziejami Polski niemal z całego świata. W dyskusji prowadzonej przez dyrektora Michała Niezabitowskiego z udziałem dr. Jacka Zinkiewicza wzięli udział m.in. Bill Caughan z Muzeum Kościuszki w Filadelfii i Sofia Nestor z Livrustkammaren w Sztokholmie oraz prof. Wojciech Krawczuk i prof. Mieczysław Rokosz.

Muzeum Krakowa od wielu już lat stara się docenić osoby i instytucje wspierające, budując wokół siebie społeczność otwartą na współpracę i dzielenie się swoimi doświadczeniami. 25 października w pałacu Pod Krzysztoforą wręczono medale św. Krzysztofa, przyznane przez kapitułę odznaczenia pod przewodnictwem prezydenta Jacka Majchrowskiego. W kategorii wsparcie merytoryczne medal św. Krzysztofa otrzymał profesor nauk biologicznych Krzysztof Pyrc. W kategorii tradycje krakowskie kapituła medalu doceniła krakowskiego flisaka Józefa Ratajczaka. Wreszcie uznanie w kategorii wsparcie finansowe uzyskała Fundacja Ziko dla Zdrowia, współpracująca z Muzeum przy projekcie wystawy *Współistnienie*.

Jacek Sroka w trakcie pokazu nabytków zakupionych do zbiorów Muzeum dzięki dotacji MKiDN w ramach programu *Narodowa kolekcja sztuki współczesnej*, sala Miedziana w pałacu Pod Krzysztofony, 23 listopada 2022 r., fot. Bogdan Krężel

19 listopada w Rydlówce odbyło się tradycyjne *Osadzanie chochoła*. Uroczystość po niemal trzech latach ograniczeń covidowych przeprowadzona została z pełnym udziałem publiczności i jak zawsze spotkała się z dużym zainteresowaniem mieszkańców Krakowa i oczywiście przede wszystkim mieszkańców Bronowic. *Osadzanie chochoła* po raz drugi zostało wzbogacone korowodem weselnym wędrującym ulicami Bronowic do Rydlówki. Wydarzenie przygotował zespół oddziału z dr Joanną Zdebską-Schmidt i Ewelina Radecką na czele przy udziale partnerów społecznych, m.in. zespołu Teatru Złoty Róg i Katarzyny Chodoń.

20 listopada wszystkie oddziały Muzeum Krakowa uczestniczyły w *Dniu otwartym muzeów krakowskich*. W programie mocno akcentowano partycypacyjne metody działań muzealnych. Największym zainteresowaniem publiczności cieszyło się promocyjne zwiedzanie Rynku Podziemnego i Fabryki Schindlera. Bardzo żywy był odbiór propozycji oddziałów Muzeum Podgórze i Muzeum Nowej Huty

Rok 2022 zamknęliśmy inauguracją Roku Włodzimierza Tetmajera. 29 listopada Senat Rzeczypospolitej Polskiej jednomyślnie podjął uchwałę o ustanowieniu roku 2023 Rokiem Włodzimierza Przerwy-Tetmajera. 29 grudnia w Rydlówce i pałacu Pod Krzysztofony odbyła się uroczystość inauguracji Roku Tetmajera. Wspólne kolędowanie rozpoczęło się w Rydlówce, następnie uczestnicy wydarzenia przemaszerowali przez Bronowice, by w końcu specjalnym kolędowym tramwajem pojechać do Rynku Głównego.

W Krzysztoforach po uroczystych przemowach partnerzy Muzeum i programu Roku Tetmajera z całej Polski podpisali oficjalne porozumienie, a spotkanie zakończyło wspólne biesiadowanie ludzi „różnych stanów”.

Projekty realizowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Muzeum aktywnie przez działania Działu Sprzedaży i Pozyskiwania Funduszy, kierowanego przez Joannę Bogusz, podejmuje wysiłki na rzecz pozyskania dotacji wspomagających działania programowe Muzeum. Doświadczenia lat 2020–2021 związane z załamaniem się ruchu turystycznego w Krakowie i tym samym kryzysem budżetowym naszej instytucji wskazują na konieczność mocniejszej dywersyfikacji źródeł finansowania Muzeum, którego budżet w dużej mierze opiera się na dotacji Gminy Miejskiej Kraków i przychodów z biletów wstępu do Muzeum. W 2022 roku zintensyfikowano m.in. współpracę z Radami Dzielnic. Te jednostki pomocnicze samorządu krakowskiego przekazały na różnorodne działania statutowe naszego Muzeum kwotę 173 600 zł. Pozyskano też środki z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W ramach programu MKiDN *Wspieranie działań muzealnych* dofinansowanie uzyskały:

- projekt *Wisła. Re-kreacja* – wystawa czasowa w Pałacu Krzysztofony (69 063 zł);

- projekt *Maszynieria Teatru* – wystawa czasowa w Domu pod Krzyżem (50 194 zł).

W ramach programu MKiDN *Kultura ludowa i tradycyjna*:

- projekt *Zachowanie tradycji szopkarstwa krakowskiego* – projekt dwuletni (na 2022 rok 70 tys. zł);
- projekt *Korowód tradycji. Pochód Lajkonika na tle krakowskiego roku obrzędowego* (80 tys. zł).

Sukcesem Muzeum był również zakup dzieł sztuki w ramach programu MKiDN *Narodowa kolekcja sztuki współczesnej*. Środki z dotacji w wysokości 50 tys. zł posłużyły do wzbogacenia kolekcji sztuki współczesnej Muzeum Krakowa, tj. zakupu prac Jacka Sroki, Mariana Siwka, Iwony Siwek-Front i Leszka Sobockiego.

W listopadzie 2022 roku podpisano także umowę z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na dofinansowanie projektu zwiększającego możliwości dostępności oferty Muzeum. Projekt pod nazwą *Uśłyszmy się! Dostępne Muzeum Krakowa* uzyskał dofinansowanie w wysokości 91 804 zł. W tym przypadku założenia projektu opracowała Katarzyna Bury, pełnomocnik dyrektora ds. dostępności, we współpracy z kustosz Elżbietą Lang. Środki z PFRON-u w dużej mierze będą służyć podnoszeniu kompetencji pracowników w zakresie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, a działania w ramach projektu zostaną zrealizowane w pierwszym półroczu 2023 roku.

Remonty i inwestycje

Muzeum Krakowa systematycznie realizuje plan działań remontowych w obiektach, które stanowią bazę działalności oddziałów naszej instytucji. Jak zwykle wyzwaniem jest pozyskanie środków na te niezbędne działania, które w dużej części są poza zakresem dotacji podmiotowej organizatora. W 2022 roku Muzeum przeprowadziło kilka istotnych działań o charakterze remontowym i modernizacyjnym.

- Muzeum Podgórze – wykonano niezbędną izolację murów piwnicznych w budynku głównym i oficynie. Prace izolacyjne fundamentów oficyny od strony północnej i południowej oraz budynku głównego od strony wschodniej powinny zdecydowanie poprawić stan piwnic obiektu i umożliwić pełne wykorzystanie potencjału oddziały.
- Kamienica Hipolitów – firma Hydrobetam na zlecenie Muzeum wykonała projekt modernizacji instalacji elektrycznej i niskoprądowej. Opracowano też wstępny plan relokacji zbiorów z wystawy stałej do magazynów Muzeum i pomieszczeń tymczasowego przechowania. Użytkowano pozwolenie konserwatorskie i kosztorys inwestorski planowanych prac. Prace modernizacyjno-konserwatorskie powinny rozpocząć się w tym obiekcie w połowie 2023 roku. Efektem tych działań ma być nowy kształt wystawy stałej oraz poszerzenie oferty o nowe rozwiązania merytoryczne, tj. Pracownię Intrroligatorską na parterze kamienicy i Muzeum Smaku w oficynie.
- Celestat – wykonano pierwszy etap prac budowlano-konserwatorskich obejmujący konserwację stolarki okiennej i drzwiowej od strony parku Strzeleckiego. Prace te dofi-

nansował SKOZK, a kolejny etap prac konserwatorskich zaplanowano na rok 2023.

- Barbakan – w tym obiekcie rozpoczęto niezbędny remont mostu Kleparskiego. Był to etap pierwszy, polegający na demontażu zdegradowanych elementów drewnianych i budowy furtki zabezpieczającej. Kolejne etapy prac będą realizowane w 2023 roku. Równocześnie w Barbakanie zakończono trzyletni projekt budowlany i konserwatorski przy balkonie wewnętrznym wraz ze wspierającymi go konsolami. Te istotne działania konserwatorskie, ważne z punktu widzenia dbałości o wyjątkowy obiekt architektury obronnej, jakim jest Barbakan, były możliwe dzięki dotacji SKOZK-u.

Frekwencja

Muzeum zanotowało w 2022 roku znaczący wzrost frekwencji na swoich wystawach stałych i czasowych. Można powiedzieć, że byliśmy uczestnikami procesu powrotu publiczności po kryzysie covidowym 2020–2021. W przypadku naszego Muzeum zauważalny był wzrost frekwencji zwłaszcza w drugiej połowie roku. Łącznie Muzeum Krakowa odwiedziło stacjonarnie 950 606 osób, a 2920 osób uczestniczyło w wydarzeniach online. Jest to prawie dwa razy więcej niż w 2021 roku, ale jednak tylko około 71 procent frekwencji z 2019 roku. Ciągłe zauważalny był spadek liczby turystów zagranicznych przy zwiększającej się liczbie odwiedzin turystów z niemal całej Polski. Spadła znacząco liczba grup korzystających z oferty głównie wystaw stałych, z drugiej strony na wysokim poziomie utrzymywało się zainteresowanie indywidualnych zwiedzających wizytami w naszym Muzeum.

Zwiedzających stacjonarnie ogółem w 2022 roku	950 606
Grupy razem, w tym grupy młodzieżowe	113 701 (7156 grup) 73 263 (4139 grup)
Oprowadzania	3300 dla 42 128 osób
Bilety normalne	335 548
Bilety ulgowe	142 610
Cudzoziemcy	343 418
Młodzież	139 078
Bilety bezpłatne	86 877
Bilety rodzinne	91 250
Dzień wolnego wstępu	102 302
Bilety łączone	27 094
Wydarzenia edukacyjne w tym: lekcje warsztaty	2542 dla 55 669 osób 275 dla 5961 osób 795 dla 14 320 osób

Zwiedzających stacjonarnie ogółem w 2022 roku	950 606
Inne wydarzenia edukacyjne	1472 dla 35 388 osób
Imprezy muzealne	131 dla 29 774 osób
Imprezy naukowe	8 dla 323 osób
Imprezy zewnętrzne	159 dla 10 339 osób

Frekwencja z podziałem na oddziały	
Oddział	Liczba zwiedzających
Fabryka Emalia Oskara Schindlera	282 104
Rynek Podziemny	280 563
Pałac Krzysztofory	88 382
Stara Synagoga	84 253
Wieża Ratuszowa	61 897
Barbakan	23 329
Muzeum Nowej Huty	20 086
Rydłówka	20 131
Apteka pod Orłem	19 317
Muzeum Podgórze	13 871
Kamienica Hipolitów	12 059
Mury Obrończe	10 438
Ulica Pomorska	7455
Podziemna Nowa Huta	6573
Celestat	3467
Dom Pod Krzyżem	3285
Dom Zwierzyniecki	1323
Thesaurus Cracoviensis	628
Fort Jugowice	400
Frekwencja online	2920 osób, 79 wydarzeń edukacyjnych

Rada Muzeum Krakowa kadencji 2020–2023

13 stycznia 2022 roku w sali Pod Muzami w pałacu Pod Krzysztofory miało miejsce warsztatowe spotkanie Rady Muzeum Krakowa poświęcone dyskusji nad szczegółowymi założeniami nowej strategii Muzeum Krakowa na lata 2022–2027. Drugie posiedzenie Rady odbyło się 19 wrze-

śnia 2022 roku w forcie Jugowice, siedzibie Muzeum Ruchu Harcerskiego. Rada zapoznała się z postępem prac przy budowie Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego oraz przyjęła sprawozdanie za rok 2021 i plan pracy Muzeum na rok 2023.

W posiedzeniu 13 stycznia 2022 roku udział wzięli: dr Michał Niezabitowski, dyrektor Muzeum Krakowa, Jacek Salwiński, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Anna Śliwa-Suchowiak, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, dr Ryszard Kołodziej, kierownik Sekcji Wspomagania Procesów Zarządzania Muzeum Krakowa, oraz członkowie Rady Muzeum: prof. Czesław Dźwigaj, Towarzystwo Strzeleckie Bractwo Kurkowe w Krakowie, Lili Haber, przewodnicząca Związku Krakowian w Izraelu (online), Elżbieta Kusina, przewodnicząca Federacji Stowarzyszeń Przewodnickich w Krakowie, Agata Wąsowska-Pawlik, dyrektor Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie, Robert Piaszkowski, pełnomocnik prezydenta miasta Krakowa ds. kultury, prof. Jacek Purchla, prezes Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, prof. Mieczysław Rokosz, prezes Komitetu Kopca Kościuszki, prof. Łukasz Tomasz Sroka, przewodniczący Rady Dyscypliny Historia Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, prof. Jan Święch, dziekan Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. Stanisław Waltoś, wiceprzewodniczący Polskiego Komitetu Narodowego ICOM, dr Violetta Rezler-Wasilewska, dyrektor Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu.

Przewodniczący Rady Muzeum Krakowa prof. Jacek Purchla przywitał uczestników posiedzenia, przypominając cel warsztatowego spotkania, jakim jest omówienie i akceptacja dokumentu nowej strategii Muzeum Krakowa na lata 2022–2027.

Jako pierwszy zabrał głos dyrektor Michał Niezabitowski, mówiąc, że prezentowana strategia to niezwykle ważny dla Muzeum plan wieloletni, będący wynikiem refleksji nad dotychczasową działalnością instytucji, a także wielomiesięcznej pracy zespołu strategicznego pod nadzorem obecnego na tym posiedzeniu dr. Ryszarda Kołodzieja. Przesłany w grudniu 2021 roku do zaopiniowania przez Komisję Kultury Urzędu Miasta Krakowa dokument ma jeszcze charakter roboczy – poinformował dyrektor – dlatego liczymy na opinie oraz uwagi członków Rady. Muzeum działa według strategii od 2006 roku. Pierwsza strategia na lata 2006–2014 skupiona była na budowaniu marki instytucji, traktowanej wówczas jako muzeum trzecioligowe. Ważną rolę w realizowaniu tego celu odegrał jubileusz 750-lecia lokacji Krakowa, podczas którego Muzeum przygotowało kilka znaczących wystaw oraz wydawnictw nadających nową rangę Muzeum. W 2011 roku dzięki współpracy z uznanym ekspertem zarządzania strategicznego dr. Ryszardem Kołodziejem strategia została zaktualizowana i przedłużona do 2017 roku, opracowano także zrównoważoną kartę wyników. Kolejna strategia, zgodnie z rynkowymi tendencjami, została skrócona pod względem terminów obowiązywania i obejmowała lata 2017–2021. Jej głównym założeniem było kontynuowanie budowania marki kompetentnej instytucji, a także rewaloryzacja i unowocześnienie jej struktury, a co

za tym idzie – stworzenie nowoczesnego muzeum w nowoczesnym mieście. Obecnie tworzona strategia na lata 2022–2027, budowana pod hasłem *#jestem Kraków*, dąży do stworzenia muzeum kształtującego teraźniejszość i mającego wpływ na przyszłość miasta i jego mieszkańców, zgodnie z misją „Słuchamy Krakowa, dokumentujemy i opowiadamy miasto”. Według wizji strategicznej Muzeum jest instytucją kompletną, obejmującą dziedzictwo materialne i niematerialne miasta, otwartą na wyzwania współczesności, aktywnie uczestniczącą w życiu miasta i jego społeczeństwa oraz oddziaływującą poza ścisłymi granicami Krakowa (zasięg metropolitalny), a także zajmującą ważne miejsce wśród polskich i europejskich muzeów. Strategia powstawała przy użyciu analizy SWOT.

Pandemia COVID-19 znacząco wpłynęła na kształt strategii, wskazując liczne, niedostrzegane dotychczas słabe strony instytucji, jak kompetencje internetowe czy kwestie finansowe. Muzeum finansowane dotychczas z budżetu, w którym 50 procent stanowią przychody własne, w tym blisko 80 procent pochodzi ze sprzedaży biletów, w okresie pandemii mogło działać jedynie dzięki wielkiemu wsparciu miasta (w tym niewielka podwyżka i nagroda świąteczna) i bardzo mocno odczuwalnym przez pracowników oszczędnościom. Z tego powodu dotychczasowa ofensywna strategia została zastąpiona bardziej zachowawczą, defensywną i konserwatywną, w której najważniejszym celem i siłą nie jest zwiększanie własnych dochodów, a zrównoważony rozwój. Na podstawie analizy SWOT wyciągnięto szereg wniosków, m.in.: konieczność zachowywania względnej równowagi pomiędzy mocnymi i słabymi stronami, stworzenie nowych form działania przy zachowaniu w warstwie jakościowej dotychczasowych celów, dopasowanie skali i formy działalności do możliwości, jakie dają warunki zewnętrzne, ograniczenie kosztów przez poprawę sposobu gospodarowania posiadanymi zasobami, wzmacnianie kluczowych kompetencji, usprawnianie procesów i komunikacji, eliminacja lub ograniczanie słabych stron, redefinicja grup docelowych, selekcja produktów i usług przy zwiększaniu atrakcyjności i konkurencyjności, rozwój wybranych elementów oferty. Muzeum w swoim działaniu wskazało kilka ważnych wartości: wiarygodność, profesjonalizm, otwartość, kreatywność, odpowiedzialność, równowaga i wrażliwość, a także 18 celów, rozpatrywanych z perspektywy właściciela – Gminy Miejskiej Kraków (W), klienta (K), procesów wewnętrznych (PW) oraz wiedzy i rozwoju (WR). W działaniach Muzeum ważnych jest także 14 inicjatyw strategicznych: (W2) miejsce spotkań krakowian *#jestem Kraków*, (W4) nowy system ewidencjonowania zbiorów i zasobów cyfrowych oraz nowy portal udostępniający je online, (W5) wypracowanie narzędzi do ewidencjonowania i zarządzania elementami dziedzictwa niematerialnego znajdującego się pod opieką Muzeum Krakowa, (K1) opracowanie i wdrożenie planu zapewnienia dostępności – ustawa o dostępności, (K2) Tempus 2.0 – wewnętrzny system ewidencjonowania wydarzeń, (K3) wprowadzenie ewaluacji wydarzeń, (PW2) zbudowanie systemu oceny stanu utrzymania, estetyki i stanu technicznego substancji Muzeum Krakowa, (PW3)

stworzenie bazy wolnych zasobów i wdrożenie mechanizmów dobrego wykorzystania posiadanych zasobów oraz generowania oszczędności, (PW 4) wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju, (WR1) badania ankietowe dotyczące poziomu kompetencji i zaangażowania pracowników oraz współpracy i jakości komunikacji w zespole Muzeum, (WR2) rozwój systemu szkoleń wewnętrznych, (WR2) rewizja systemu motywacyjnego, (WR3) rozwój portalu intranetowego Nasze Sprawy, umożliwiającego wymianę wiedzy w Muzeum Krakowa.

W proponowanej strategii ważne miejsce zajmuje nowy program edukacyjny skierowany do konkretnych grup odbiorców (14 programów), a także osiem projektów inwestycyjnych: Muzeum Ruchu Harcerskiego w forcie Jugowice (w trakcie realizacji), Podziemna Nowa Huta, schrony w Nowej Hucie: dziedzictwo zimnej wojny (projekt niezakończony, potrzebne ok. 4 mln zł), modernizacja dawnego kina Światowid na potrzeby Muzeum Nowej Huty (brak funduszy w tegorocznym budżecie, istnieje kompletna dokumentacja projektowa, potrzebne ok. 60 mln zł), Centrum Interpretacji Dziedzictwa Niematerialnego w Domu pod Krzyżem (ok. 18 mln zł), a także w dalszych planach: Nowe Muzeum Żydowskie (obecna infrastruktura jest nieadekwatna do olbrzymiej frekwencji), Dom Zwierzyniecki jako centrum interpretacji przedmieść Krakowa (konieczny remont, ostatni miał miejsce w latach sześćdziesiątych XX wieku), Kamienica Hipolitów (konieczny remont, są problemy z dostępnością), a także Fabryka Emalia Oskara Schindlera (drugi etap modernizacji – powiększenie przestrzeni recepcyjnej). Strategia została opracowana przez Kolegium Strategiczne oraz Konwent Strategiczny złożony z blisko 70 pracowników Muzeum, pracujący pod nadzorem trzyosobowej Sekcji Wspomagania Procesów Zarządzania z dr. Ryszardem Kołodziejem na czele, a także zespół redakcyjny w składzie: Anna Bednarek, Joanna Zdebska-Schmidt, Katarzyna Winiarczyk, Karolina Żłobicka i Jacek Zinkiewicz.

Prof. Jacek Purchla podziękował za szeroki komentarz do przesłanego członkom Rady projektu nowej strategii muzealnej. Pogratulował modelowego, profesjonalnego przygotowania dokumentu, wciąż rzadkiego w instytucjach muzealnych. Jak podkreślił, przedstawiona strategia jest zobrazowaniem instytucji dobrze zarządzanej i szybko reagującej na zachodzące zmiany. Jest odpowiedzią na konieczność wprowadzenia istotnej korekty dotychczas realizowanej strategii, szczególnie w kontekście obecnej pandemii, jak redefinicja grup docelowych, poszerzenie muzealnej oferty, realizowanie nowych oczekiwań organu założycielskiego i klientów, budowanie wizerunku Muzeum jako przestrzeni dostępnej dla każdego, wychodzenie poza klasyczne, konserwatywne funkcje muzeum przez rozszerzenie swoich kompetencji i granic działań, jak w przypadku kreacji na nowo otwartego pałacu Pod Krzysztofory, stającego się miejscem spotkań i dialogu.

Robert Piaskowski wspominał, że uczestniczył w kilku muzealnych spotkaniach roboczych i miał okazję śledzić powstawanie tego dokumentu. Jak ocenił, jest to jedna z pierwszych strategii w sytuacji, gdy większość instytucji kultury musi dokonać rewizji swoich strategii i działań.

Strategia Muzeum Krakowa wpisuje się w przyjętą w zeszłym roku przez miasto politykę turystyki zrównoważonej, w której ważną rolę odgrywa kultura, a także w której istotną jest transformacja rynku turystycznego i zmiany opinii o Krakowie jako mieście nie tyle szybkich doznań, ile częstych powrotów, mieście zrównoważonym i odpowiedzialnym. Muzealna strategia wpisuje się także w nową strategię metropolii krakowskiej, która kładzie ogromny akcent na synergię, współpracę, transformację energetyczną, klimatyczną i transportową, ale też na silniejszą współpracę instytucji kultury gmin ościennych. Obecnie przygotowywana jest także nowa strategia promocji miasta. Do tej pory opierała się ona na trzech archetypach, z jakimi kojarzony jest wizerunek Krakowa: przede wszystkim mędrca i twórcy, a także odkrywcy. Ostatni z nich wymaga redefinicji i wzmocnienia, kreacji turysty świadomego, odpowiedzialnego i poszukującego.

Robert Piaskowski podziękował całemu zespołowi Muzeum za podjęcie trudnego, momentami autokrytycznego, ale też terapeutycznego działania, jakim była analiza dotychczasowej oraz kreacja nowej strategii, zdefiniowanie problemów i celów. Wyraził zadowolenie, że miasto mogło pod koniec roku wesprzeć finansowo Muzeum skromną motywacją dla pracowników, na czym bardzo zależało prezydentowi miasta. Jak zapewnił, gdy sytuacja finansowa w mieście się unormuje, gmina powróci do tak istotnych i oczekiwanych inwestycji, jak Muzeum Nowej Huty i Centrum Interpretacji Dziedzictwa Niematerialnego. Podsumował: W nowo powstałej strategii widzę odbicie wszystkich obecnie panujących trendów – aktywnego trybu życia, udostępniania przestrzeni dla społeczeństwa obywatelskiego, rozwoju ustawicznego i edukacji przez całe życie, kontaktu z aktywizmem miejskim czy ogólnościatowych modeli *slow life* i *slow city*.

W wypowiedzi pełnomocnika prezydenta prof. Jacek Purchła dostrzegł „symboliczne błogosławieństwo” organu założycielskiego dla działań Muzeum. Przypomniał o celu spotkania, które ma mieć formę debaty nad przedstawionym dokumentem strategii, a także o oczekiwaniu Muzeum na akceptację jego treści przez Radę. Jego zdaniem przedstawiona strategia i prezentacja udowodniły dobitnie, jak złożonym organizmem jest obecnie Muzeum Krakowa i w jak złożone interakcje wchodzi w obliczu zmiennych i niepewnych czasów.

Lili Haber pogratulowała opracowania strategii, zaznaczając, że zobaczymy, co uda się ostatecznie z jej zamierzeń zrealizować. Wskazała kilka ważnych zagadnień dla środowiska żydowskiego związanych z muzeum Żydów. W tej sprawie podjęła rozmowy z przewodniczącą Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Krakowie Tadeuszem Jakubowiczem, który wyraził zgodę na użytkowanie górnej sali synagogi Wysokiej. Jest ona teraz pusta i można ją wykorzystać np. na cele ekspozycyjne. Drugą bardzo istotną kwestią, o której rozmawiała, to mały budynek przy placu Bohaterów Getta. W 2023 roku przypada 80. rocznica likwidacji getta krakowskiego, co będzie doskonałą okazją, aby także ten budynek zagospodarować. Zarówno przewodniczący krakowskiej gminy, jak i środowisko żydowskie w Izraelu wyraziło

chęć wsparcia działań, a także ewentualnego pozyskania na ten cel funduszy. Kolejny temat to idea rozbudowy żydowskiego muzeum przy Starej Synagodze. Tadeusz Jakubowicz wyraził gotowość zamiany działki obok synagogi znajdującej się w posiadaniu gminy na inną. Jako przewodnicząca Związku Krakowian w Izraelu Lili Haber zadeklarowała gotowość wsparcia wszelkich działań mogących pomóc w realizacji tych idei, tak ważnych dla środowiska żydowskiego.

Prof. Jacek Purchła podziękował Lili Haber za poruszenie istotnych zagadnień, które wskazują, jak ważną misję w mieście wypełnia Muzeum Krakowa. Podziękował też za pamięć o dziedzictwie żydowskim, za działania na rzecz przywracania i utrwalania pamięci w relacjach z Izraelem i z diasporą żydowską na całym świecie, a także za przypomnienie ważnej rocznicy przypadającej w przyszłym roku, którą Muzeum Krakowa z pewnością upamiętni. Pawilon przy placu Bohaterów Getta wydaje się najlepszym miejscem do przypominania tragedii żydowskiego getta, jednak należy pamiętać, że kwestie własnościowe wykraczają poza kompetencje Muzeum Krakowa.

Prof. Czesław Dźwigaj, nawiązując do słów Lili Haber, podkreślił, że zasadniczym celem jest z całą pewnością pozyskanie nowych przestrzeni, choć jesteśmy tego świadomi, że wymaga to dłuższego czasu. Jednak warto pamiętać, że w strategii, jak i całej narracji historycznej, szczególnie kierowanej do młodych ludzi, ważne jest, aby nie zamykać opowieści o polskich Żydach na II wojnie światowej, lecz aby ją kontynuować do czasów współczesnych. W tym celu istotna jest współpraca z obecną, odnowioną po politycznych przemianach diasporą.

Prof. Purchła podsumował, że te dwa głosy wskazują na konieczność mocniejszego zaakcentowania w działalności programowej Muzeum wątków, które powinny wychodzić poza problematykę Holocaustu i akcentować sukces Krakowa oraz odrodzonego po 1990 roku samorządu w odzyskiwaniu i przywracaniu pamięci polsko-żydowskiej.

Prof. Jan Święch uznał, że reakcja Rady po prezentacji, czyli spontaniczne oklaski, jest wyrazem przyjęcia z uznaniem nowej strategii muzealnej. Jak ocenił, to dokument w pełni profesjonalny, przygotowany przez zawodowców w trudnych czasach. Znalazły się w nim liczne rozwiązania, jak działania edukacyjne *Muzeum na wynos*, dostosowujące program muzealny do pandemicznej sytuacji. Jest bardzo istotne, że strategia powstała tak szybko, właśnie teraz i z takimi rozwiązaniami, ponieważ będzie musiała przewartościować myślenie naszych decydentów. Do tej pory podstawową miarą sukcesu muzealnej instytucji była przede wszystkim frekwencja. Pandemia radykalnie to zmieniła i niezbędna jest zmiana podstawowego współczynnika oceny działalności instytucji. Decydenci muszą mieć świadomość, że miarą sukcesu nie powinny być jedynie dochody z biletów, ale oddziaływanie Muzeum, np. przez licznie oglądane przez krakowian i turystów szopki rozmieszczone w przestrzeni miasta czy udział – przez edukację – w budowaniu lokalnej tożsamości. Warto również podkreślić, że muzea są ważnym elementem kreującym Kraków jako miasto atrakcyjne turystycznie, a co za tym idzie – mają swój wkład w miejskie dochody z turystyki.

Odnosząc się do tej wypowiedzi, prof. Jacek Purchla podkreślił, że w ocenie instytucji muzealnych nie należy ograniczać się jedynie do wskaźników ilościowych, ale brać pod uwagę również czynniki jakościowe. Ważne są różne aspekty prorozwojowego oddziaływania szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego, w tym muzeów, na społeczeństwo.

W opinii prof. Stanisława Waltośa dokument strategii powinien zostać zatwierdzony. Wskazał on trzy ważne cechy charakteryzujące przedstawioną strategię. Po pierwsze, duży profesjonalizm metodologiczny. Po drugie, z punktu widzenia merytorycznego dokument jest realistyczny i wykonywalny. Po trzecie, charakteryzuje się innowacyjnością i fantazyjnością, a warte podkreślenia jest, że bez fantazji w zarządzaniu i tworzeniu rzeczywistości nie ma nowej rzeczywistości.

Kontynuując, profesor Waltoś mówił: Bardzo ciekawe są w strategii uwagi dotyczące dziedzictwa, jednak autorom umknęło kilka ważnych zjawisk, jak hejnał mariacki – to wyjątkowy, akustyczny znak rozpoznawczy Krakowa, znany na całym świecie, wianki – mimo że obecnie mocno skomercjalizowane, oraz żargon krowoderski, zwierzyniecki, które obecnie całkowicie zanikają. Strategia opracowana została w trudnym czasie ze względu na całkowitą niepewność, jak potoczy się dalej pandemia, która wywiera wyraźny wpływ ekonomiczny na Kraków. Zarazem powstała w czasie, gdy coraz bardziej odczuwalna jest skomplikowana sytuacja geopolityczno-unijna naszego państwa, co powoduje niepewne stosunki kulturalno-polityczne z niektórymi państwami i problemy z finansowaniem. Warto pogratulować, że w przedstawionej strategii bardzo starannie uwzględniono wszystkie te elementy ryzyka. Należy także podkreślić, że działania Muzeum wpływają na wizerunek całego Krakowa.

Prof. Łukasz Tomasz Sroka powrócił do żydowskiego wątku dyskusji. Poinformował, że w marcu powinna ukazać się monografia Związku Krakowian w Izraelu. Znajdą tam Państwo – mówił – m.in. ciekawostkę, że w Tel Awiwie działało Muzeum Krakowa, co, bardzo możliwe, jest jedynym takim przykładem na świecie. Warto też przypomnieć, że zbliża się 100. rocznica założonego w 1925 roku Związku Krakowian w Izraelu. Nawiązując w ten sposób do słów profesora Dźwigaja na temat diaspory żydowskiej jako skarbcza żydowskiej tożsamości Krakowa poza Krakowem, ponieważ od pewnego czasu nurtuje mnie idea wystawy o Krakowie poza Krakowem, nie tylko w kontekście żydowskim. Nie wiele jest miast, które wywołują równie żywe zainteresowanie na świecie. Odnosząc się do słów profesora Waltośa: trudny czas pandemii wyraźnie wpływa też na kwestię nowego muzeum żydowskiego, które już od lat boryka się z problemami, jak m.in. kwestia działki budowlanej.

Zwracając się do Roberta Piaskowskiego jako przedstawiciela władz, profesor Sroka wyraził zrozumienie, że w ciężkich czasach trudno oczekiwać od miasta nowych, dużych wydatków. Podkreślił jednak, aby pamiętać, że będzie to ważna dla miasta inwestycja, podobnie jak cieszące się dużą popularnością Muzeum Polin, które w krótkim czasie zaczęło samo na siebie zarabiać i nawet wygenerowało nowych ruch lotniczy z Izraela. Muzeum Żydów to ważna i potrzebna inwestycja, którą gotowe jest wesprzeć wiele

instytucji, w tym działający w Towarzystwie Miłośników Historii i Zabytków Krakowa Komitet Opieki nad Zabytkami Kultury Żydowskiej.

Agata Wąsowska-Pawlik dołączyła do głosów pozytywnie oceniających jakość przygotowanych materiałów. Doceeniła również fakt, że strategia jest wynikiem kilkumiesięcznej pracy wewnętrznego zespołu. Za interesującą uznała kwestię, jak w trakcie długiej dyskusji nad strategią definiowany był odbiorca oferty Muzeum Krakowa. Powiedziała m.in.: Pojawiła się informacja dotycząca zmniejszenia przychodów Muzeum w związku z ograniczeniami ruchu turystycznego, ale czy wiemy, w jakim zakresie były one generowane przez mieszkańców Krakowa? Czy w strategii został zdefiniowany odbiorca w odniesieniu do obecnej, pandemicznej, niepewnej sytuacji, czy głównie będą to mieszkańcy, czy nadal turyści? W strategii uwzględniono perspektywę klienta, ale czy faktycznie wiemy, kim ten klient jest? Drugie pytanie dotyczy komponentu programowego strategii i komunikacji. Obecnie Muzeum jest dużym, wielooddziałowym organizmem z wystawami stałymi i czasowymi. Przed nim jest wielkie wyzwanie, jak, komunikując swoją działalność, budować obraz jednej, spójnej instytucji. Stąd pytanie, o czym Muzeum chce opowiadać i do kogo chce konkretnie kierować tę opowieść. Jakie są pomysły na wystawy czasowe m.in. w pałacu Pod Krzysztoforą, przed którymi jest wyzwanie powrotu na mapy mentalne mieszkańców miasta. Sam dokument strategiczny jest doskonały, ale czy są jakieś plany jego rozszerzenia w tych kwestiach?

Dr Violetta Rezler-Wasilewska podkreśliła, że dzięki opracowaniu strategii Muzeum w tym trudnym, postpandemicznym momencie wie, dokąd chce zmierzać. Muzeum jest świadome sytuacji, nastawia się na zmiany, jest gotowe szybko reagować i dopasowywać się do zaistniałej sytuacji. Przedstawiony dokument może być drogowskazem dla innych muzeów, jak powinniśmy pracować i do czego powinniśmy dążyć. Muzeum Krakowa jest pierwszym muzeum, które podjęło się stworzenia strategii, a jego sukcesem zarządczym jest ciągły proces jej aktualizacji oraz doskonalenia.

Prof. Mieczysław Rokosz nawiązał do ważnej dla niego wypowiedzi prof. Stanisława Waltośa, który zwrócił uwagę na miejskie dziedzictwo i jego istotny element, jakim jest dźwiękosfera Krakowa. Pejzaż foniczny Krakowa jest bardzo bogaty – stwierdził profesor Rokosz. – Warto pamiętać o wyjątkowym dla Polski dźwięku dzwonu Zygmunt, o dźwiękach wpisanych w miasto od wieków, które mają dużą wartość zabytkową, jak hejnał, stukot dorożek, oprawa muzyczna pochodząca od Lajkonika, gwara krakowska, dzwony kościelne. Te ostatnie niestety ostatnio zamilkły w mieście, a może warto przywrócić tę tradycję.

Elżbieta Kusina, patrząc z perspektywy praktyka i użytkownika Muzeum Krakowa i reprezentując środowisko krakowskich przewodników, podkreśliła, że Muzeum wychodzi naprzeciw oczekiwaniom turystów. Oferta Muzeum jest szeroka i tak ukształtowana, aby turystów przyciągnąć i jak najdłużej zatrzymać w mieście. Mało kto jednak jest świadomy, ile znanych na całym świecie postaci ma swoje korzenie w Krakowie, a także jak ważną rolę w mieście odegrały dziś już niekiedy zapomniane kobiety (pierwsze studentki,

Kazimiera Bujwidowa). Dlatego może warto rozpocząć działania w celu ich upamiętnienia, co w rezultacie może zaowocować kolejną atrakcją dla turystów. Elżbieta Kusina nawiązała także do kwestii żydowskich, wspominając o toczonych od dwóch lat staraniach o upamiętnienie postaci Tadeusza Pankiewicza (problemy stwarza m.in. IPN). Podziękowała za szkolenia dla przewodników, które pomagają im w nieustannym doszkalać się.

Prof. Czesław Dźwigaj nazwał strategię znakomitą wytyczną z częścią asekuracyjną ze względu na niepewność obecnej sytuacji, ale też otwartą i gotową na zmiany. Nawiązując do pytań Agaty Wąsowskiej-Pawlik, podkreślił wielką wagę na nowo otwartego pałacu Pod Krzysztofory, który jest gniazdem muzealnej społeczności, posiadającym wystawę stałą i przestrzeń wystaw czasowych. Mieszkańcy Krakowa odwiedzą raz, dwa razy wystawę stałą, ale z pewnością będą powracać na wystawy czasowe – powiedział. – To właśnie one mogą spełniać bardzo istotną funkcję, opowiadając o różnych postaciach, wydarzeniach, dyscyplinach właśnie przede wszystkim krakowianom, a przy okazji także turystom.

Prof. Jacek Purchla podziękował za dyskusję i w imieniu Rady pogratulował dyrektorowi Michałowi Niezabitowskiemu przedstawionej strategii, uznając, że uzyskała ona akceptację jej członków. Podkreślił także wspomniany przez profesora Dźwigaję atut strategii, jakim jest otwartość na zmiany.

Dyrektor Michał Niezabitowski złożył podziękowania za wszystkie głosy. Jak powtórzył, strategia ma ponad 70 autorów i jest wynikiem ich niezwykle intensywnej pracy. Odpowiadając na pytania Agaty Wąsowskiej-Pawlik, powiedział, że Muzeum nieprzypadkowo założono niemal w tym samym czasie, co TMHiZK: Towarzystwo zostało założone z myślą o napisaniu monografii Krakowa, której wówczas jeszcze nie było, to był główny cel. Muzeum natomiast powstało z inicjatywy Towarzystwa, aby zobrazować tę miejską historię. Z tego powodu nie zastanawiano się wtedy nad targetem, a Muzeum przez pierwsze 40 lat jedynie kolekcjonowało. Po wojnie zostało usamodzielnione, pierwszym dyrektorem został Jerzy Dobrzycki i to właśnie on rozpoczął myślenie o muzeum jako narzędziu promocji miasta. Dzięki muzeum niosącemu kaganek oświaty każdy mieszkaniec Polski miał poznać rolę i znaczenie Krakowa. Niestety z powodu sytuacji politycznej wielu pomysłów nie udało mu się zrealizować. Kiedy wraz z tu obecnym dyrektorem Jackiem Salwińskim rozpoczynaliśmy pracę, Muzeum Krakowa było określane mianem muzeum drugiego lub trzeciego wyboru, czyli kolejnego na liście po innych atrakcyjnych muzeach Krakowa, lub „muzeum od szopek”. Zmiana nastąpiła wraz z wejściem do Unii Europejskiej oraz otwarciem oddziałów Fabryka Emalia Oskara Schindlera i Rynku Podziemnego. Nowe oddziały stały się niezwykle popularne, a Muzeum otworzyło się na turystów. W 2012 roku powstała też myśl o opracowaniu strategii dla instytucji i wówczas pojawiło się właśnie to nurtujące pytanie, dla kogo działamy. W nowej strategii następuje wyraźny zwrot od bycia muzeum dla turystów do bycia muzeum dla mieszkańców. Warto podkreślić, że u nas jest „jedno muzeum, tysiące opowieści”, co wynika z faktu, że instytucja tak się rozwinęła, że jest wielooddziałowa i wielowątkowa. I faktycznie trudno zbudować

wspólny nurt opowieści w sytuacji, gdy jesteśmy mocno zdywersyfikowani.

Agata Wąsowska-Pawlik zauważyła, że Muzeum Krakowa jest teraz jak orkiestra, która doskonale gra na instrumentach, tylko że odbiorca musi wiedzieć, że dyrygent jest jeden. Gdy Muzeum jest tak bardzo zdywersyfikowane, to istnieje obawa, że zatraci się w ogólnym oglądzie to, czym właściwie jest jako całość i dla kogo ono jest.

Kontynuując, Michał Niezabitowski powiedział: Wydaje się, że przeżywamy obecnie wyraźny zwrot ku mieszkańcom, co nie zmienia faktu, że niektóre oddziały z racji marki, którą już posiadają, są i będą głównie ukierunkowane na turystów (Fabryka Schindlera, Stara Synagoga, Rynek Podziemny). Wydaje się zatem, że jesteśmy skazani na grę na różnych instrumentach. Kiedy wiceprezydentem ds. kultury była Magdalena Sroka, motywowano nas, żeby zarzucić promocję marki Muzeum na rzecz promocji produktowej. Budziło to we mnie sprzeciw, ponieważ nie chcemy być muzeum zarządzającym świetnymi produktami, lecz muzeum tworzącym wspólną rzekę opowieści. Tutaj jesteśmy otwarci na każdą pomoc i uwagi. Dzięki pozyskiwanym kodom pocztowym wiemy, kto odwiedza nasze oddziały, ale widoczna jest potrzeba prowadzenia badań klientów, choć to proces trudny i kosztowny, co jest odczuwalne niestety w całej Polsce. Nawiązując do pytania o nasz target, warto w tym miejscu wspomnieć, że okres pandemii nauczył nas korzystać z wielu nowych narzędzi dotarcia do naszych odbiorców. Mamy obecnie w Muzeum fantastyczną, zaangażowaną ekipę, dzięki której organizujemy liczne streamingi. Rodzi się jednak pytanie, do kogo w ten sposób docieramy, jak mierzyć frekwencję.

Agata Wąsowska-Pawlik dodała, że badanie publiczności powinno być wymagane. Muzeum Krakowa posiada już narzędzie do badania klientów (program iKsoris do zarządzania ruchem turystycznym), ale wciąż jest to metoda niewystarczająca. I kontynuowała: W Międzynarodowym Centrum Kultury również borykamy się z problemem ustalenia, dla kogo w obecnych czasach są instytucje kultury. Interesujący jest też komponent programowy, czy Muzeum w ramach strategii zastanawiało się nad wieloletnim programem wystawienniczym, szczególnie w nowej przestrzeni, jaką są Krzysztofory, które staną się z pewnością ważnym magnesem przyciągającym krakowian do Muzeum.

Odpowiadając, Michał Niezabitowski powiedział, że Muzeum ma gotowy program na najbliższe lata. W planach znalazła się m.in. wystawa o rzece Wisła. *Re-kreacja* i wystawa *Silacski*, poświęcona krakowiankom od średniowiecza do czasów współczesnych. Mówił dalej: W 2023 roku, w stulecie śmierci Włodzimierza Tetmajera, planujemy monograficzną wystawę jego twórczości. Muzeum zwróciło się także z prośbą do prezydenta Jacka Majchrowskiego, aby wystosował propozycję do władz RP, aby 2023 ogłosić Rokiem Włodzimierza Tetmajera. Z wieloma artystami, a także z ks. infułatem Dariuszem Rasiem prowadzone są rozmowy na temat ekspozycji poświęconej bazylice Mariackiej. Jak widać, pomysłów na ten komponent wystawienniczy jest dużo, wymagają one umiejętnego opracowania. Odnoś się jeszcze do fonosfery. To temat bardzo nam bliski,

czego przykładem może być uruchomienie przez nas dzwonu Bolesław na Wieży Ratuszowej. Jeśli chodzi natomiast o interesujące nas obecnie zagadnienie dziedzictwa niematerialnego, to planujemy w najbliższym czasie stworzyć listę miejskich zjawisk, którymi chcemy się jako Muzeum zaopiekować, pamiętając, że wiele z tych zjawisk, np. hejnał mariacki, ma już swoich prawnych opiekunów.

Robert Piaskowski zauważył, że często zadajemy sobie pytanie, po co są instytucje kultury, festiwale, muzea. Oczywiście odpowiedzią wydaje się, że po to, aby tworzyć i wzmacniać w naszej społeczności więzi – stwierdził. – Z punktu widzenia odbiorcy nie ma znaczenia, kto jest organizatorem. Jeżeli chcemy opowiadać miasto, budować w nim obywatelskie społeczeństwo, a także zatrzymywać na dłużej tutaj turystów, a nawet sprawiać, żeby częściej wracali, to trzeba pokazywać, jak to wszystko się ze sobą łączy, tworząc wspólną opowieść. W kwestii odbiorców dość kontrowersyjna akcja „Bądź turystą w swoim mieście” dobitnie pokazała, że to właśnie krakowianie w czasie pandemii obronili instytucje kultury i muzea, mało tego, co było wielkim zaskoczeniem, zgodnie z danymi GUS-u rok 2020 przyniósł rekordową liczbę odwiedzających małopolskie muzea: w 2019 roku, uznawanym za rekordowy pod względem turystyki, było to około 3,7 miliona osób, a w 2020 roku, w trudnym, pandemicznym czasie, 4,4 miliona. Pokazuje to, że mieszkańcy powracają do muzeów, nawet do tych, które wydawały się atrakcyjne tylko dla turystów, jak Wawel czy Fabryka Emalia, szukając nowych opowieści i swojej lokalnej tożsamości. Wydaje mi się, że kluczową rolę Muzeum Krakowa, co zostało uwzględnione w strategii, jest właśnie to otwarcie się na mieszkańców i na różne, niekoniecznie muzealne aktywności, jak np. goszczące tu festiwale, wystawy plenerowe.

Na koniec, odnosząc się do planów wystawienniczych, Robert Piaskowski przypomniał o Jerzym Nowosielskim i zlikwidowaniu wartościowej przestrzeni kaplicy przy ulicy Kanoniczej 15 z dziełami artysty.

Prof. Mieczysław Rokosz przypomniał także bardzo istotny, a zapomniany nieco temat: Kraków jako kolebka polskiego i środkowoeuropejskiego drukarstwa. Przed laty w Krakowie działało Towarzystwo Przyjaciół Książki, Zakon Bibliofilski, w którym również on sam działał. Towarzystwo zabiegało o zachowanie pamiątek po licznych likwidowanych drukarniach. Niestety wiele cennych zabytków zniknęło bezpowrotnie, jak w przypadku drukarni Anczyca. Warto zastanowić się, na ile jest możliwe, aby Muzeum Krakowa w swojej opowieści zaakcentowało ten temat, który jest bolesnym brakiem.

W odpowiedzi Michał Niezabitowski powiedział, że temat drukarstwa zainspirował go, gdy będąc na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej, zwiedzał Muzeum Benjamina Franklina w Filadelfii, prezydenta USA, z zawodu drukarza: Likwidacja drukarni to ogromna strata, na szczęście zachowały się nieliczne pamiątki w naszej kolekcji, w Dziale Drukarnictwa i Intrologatorstwa. Ale mam przyjemność poinformować Państwa o rozpoczętym w tym roku nowym projekcie pod kierunkiem kustosa Leszka J. Sibili. Zamierzamy na parterze Kamienicy Hipolitów stworzyć Pracownię

Intrologatorską wraz z Pracownią Konserwacji Książki. Nie będzie to wielkie muzeum, ale przestrzeń żywego kontaktu z rzemiosłem i umiejętnościami, które też są przejawem dziedzictwa niematerialnego. Obecnie wykonywane są ekspertyzy budowlane.

Robert Piaskowski wspomniał, że w 2023 roku przypada 550. rocznica pierwszego druku i miasto prowadzi w tej sprawie rozmowy z Uniwersytetem Jagiellońskim, Biblioteką Jagiellońską oraz archiwami. Cieszy zatem ta muzealna inicjatywa.

Dyrektor Jacek Salwiński podkreślił, że w kontekście wspomnianej motywacji dla pracowników ważne jest, aby wszystkie głosy uznania dla strategii i ogromu pracy przy niej wykonanej wyrażone dziś przez członków Rady zostały przekazane pracownikom Muzeum jako bardzo pozytywna i ważna motywacja do dalszego działania.

Dyrektor Michał Niezabitowski podziękował członkom Rady za udział w spotkaniu i za aprobatę nowej strategii.

W drugim w 2022 roku posiedzeniu Rady Muzeum Krakowa, zorganizowanym 19 września, udział wzięli: Bogusław Kośmider, trzeci zastępca prezydenta Krakowa ds. obsługi mieszkańców, Katarzyna Olesiak, dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa, dr Michał Niezabitowski, dyrektor Muzeum Krakowa, Jacek Salwiński, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Anna Śliwa-Suchowiak, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Adam Świerż, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, hm. Krzysztof Wójtowicz, komendant Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej Okręgu Małopolskiego, hm. Mariusz Siudek, komendant Związku Harcerstwa Polskiego Chorągwi Krakowskiej, oraz członkowie Rady Muzeum: prof. Czesław Dźwigaj, dr hab. Jacek Gądecki, prof. AGH, Agata Wąsowska-Pawlik, Robert Piaskowski, prof. Jacek Purchla, prof. Mieczysław Rokosz, dr hab. Agnieszka Chłosta-Sikorska, prof. UKEN, prof. Jan Święch, dr Violetta Rezler-Wasilewska.

Bogusław Kośmider, witając uczestników posiedzenia w forcie Jugowice, podkreślił, że to pierwsze muzeum w Polsce poświęcone historii i tradycji harcerstwa. Obecny wygląd fortu jest efektem wieloletniej pracy, dużych nakładów finansowych oraz zaangażowania wielu osób, a wśród nich głównego inicjatora, byłego wiceprezydenta Krakowa Tadeusza Trzmiela.

Prof. Jacek Purchla podziękował władzom miasta i Muzeum Krakowa za zaproszenie do tego niezwykłego miejsca, które wciąż pozostaje tajemnicą dla krakowian. Podkreślił działanie samorządu miasta na rzecz ochrony dziedzictwa twierdzy Kraków, a także tworzenia nowej przestrzeni dla krakowian. Przywitał uczestników posiedzenia, zwłaszcza przedstawicieli miasta: prezydenta Bogusława Kośmidera, dyrektora Katarzynę Olesiak i pełnomocnika Roberta Piaskowskiego, oraz druhow ZHP i ZHR. Stwierdził kworum.

Dyrektor Michał Niezabitowski zawnioskował o wprowadzenie dodatkowego punktu do programu posiedzenia pod głosowanie Rady. Zgodnie z artykułem 24 ustawy o muzeach w określonych przypadkach muzea mogą występować do MKiDN o skreślenie z inwentarza muzealnego muzealiów z powodu błędów w zapisie inwentarzowym lub zmian statusu prawnego. Taka sytuacja zaistniała w Muzeum

Krakowa w kolekcji fotografii po przeprowadzonym skontrum. Muzeum zwraca się zatem do członków Rady o podjęcie uchwały wyrażającej zgodę na skierowanie do MKiDN wniosku o wykreślenie z muzealnego inwentarza 156 obiektów na podstawie przedstawionej listy.

Przewodniczący Rady zaproponował uzupełnienie programu posiedzenia o dodatkowy punkt na wniosek dyrektora Niezabitowskiego. Wniosek został zaakceptowany przez uczestników posiedzenia.

Dr Violetta Rezler-Wasilewska, reprezentująca Stowarzyszenie Muzealników Polskich, poinformowała o wyborze dr. Michała Niezabitowskiego na kolejną kadencję na stanowisko przewodniczącego Stowarzyszenia.

Bogusław Kośmider przypomniał, że fort Jugowice, nazywany kiedyś także fortem Łapianka, jest jednym z kilkunastu fortów wchodzących w skład twierdzy Kraków. Gmina Kraków w ostatnich latach przeprowadziła szereg działań związanych z konserwacją i adaptacją sieci poaustriackich fortów. To kilka dużych inwestycji, a obecnie prowadzone są rozmowy dotyczące darowizny kilku elementów fortecznych na rzecz miasta Krakowa od władz wojewódzkich. Miasto szuka też pomysłów na adaptację kolejnych odrestaurowanych fortów. Jednym z przykładów jest fort Jugowice, przez lata mieszczący skład alkoholi, który stanie się wspólną przestrzenią kilku interesariuszy: środowiska lokalnego, harcerzy, muzealników, mieszkańców Krakowa i turystów.

Pomysł wystawy harcerskiej narodził się w 2008 roku – kontynuował prezydent Kośmider. – Powstał zespół i podpisano umowę dotyczącą współpracy ZHP i ZHR z władzami Krakowa. W 2010 roku wraz z Muzeum Historycznym Miasta Krakowa zorganizowano wystawę z okazji jubileuszu stulecia harcerstwa polskiego. Zrodziła się wówczas idea stworzenia wystawy stałej poświęconej dziejom harcerstwa na ziemiach polskich. W latach 2011–2014 rozpoczęto wstępne prace przygotowawcze do powołania nowego muzeum (wstępna koncepcja wystawy). W latach 2014–2018 wybrano miejsce przyszłego muzeum w forcie Jugowice oraz zaproponowano włączenie nowego muzeum w strukturę wybranej instytucji miejskiej. W latach 2018–2022 nastąpiło przyspieszenie inwestycji: uzyskano finansowanie ze SKOZK-u oraz Unii Europejskiej, dokonano wyboru koncepcji organizacyjnej i programowej, powołano Zespół Zadaniowy ds. Muzeum Ruchu Harcerskiego – porozumienie pomiędzy Muzeum Krakowa a organizacjami harcerskimi ZHP i ZHR. Podjęto też działania, aby planowana wystawa była realizowana głównie siłami harcerskimi. W 2009 roku rozpoczęto prace przygotowawcze związane z restauracją założenia fortecznego. Pierwszy etap prac, od 2015 roku, obejmował prace budowlane przy budynku koszarowo-bojowym fortu. Drugi etap, od 2018 roku, dotyczył remontu zabytkowego kojca bramnego, rewitalizacji terenów zieleni fortecznej, parkingu i ciągu komunikacyjnego. Następnie przystąpiono do budowy nowego budynku. Prace budowlane zakończono w 2022 roku. Koszt inwestycji wyniósł 31 mln zł, w tym ponad 22 mln zł (73 procent) z budżetu miasta, a pozostałe środki uzyskano ze SKOZK-u (ponad 1 mln zł) i funduszy unijnych (dzięki wsparciu Urzędu

Marszałkowskiego). Podjęto też bezskuteczne działania mające na celu uzyskanie wsparcia finansowego z MKiDN (rozważano temat współprowadzenia). Jest to wielka inwestycja, położona na 3 hektarach terenu, powierzchnia nowej budynku wyniesie 3 tysiące m kw., a ekspozycji muzealnej 900 m kw. Inwestycja napotyka problemy, jak większe koszty realizacji i pewne opóźnienia, ale oficjalna inauguracja planowana jest na 30 września 2023 roku. Nowe Centrum Ruchu Harcerskiego stanie się niezwykłą przestrzenią współpracy oraz aktywizacji.

Harcistrz Krzysztof Wójtowicz poinformował, że w ciągu ostatnich dwóch lat zintensyfikowano prace nad koncepcją wystawy, realizowane we współpracy związków harcerstwa z władzami miasta, a przede wszystkim z Muzeum Krakowa. Zaproponowaliśmy wówczas inne spojrzenie na planowaną wystawę harcerską – mówił. – Zgodnie z przyjętą koncepcją idea wystawy nie ograniczy się jedynie do historii harcerstwa, ale będzie szerokim spojrzeniem na fenomen harcerstwa działającego w Polsce od ponad 120 lat. Pomimo upływu czasu i zmian pokoleniowych młodzi ludzie wciąż gromadzą się w szeregach harcerstwa, składając harcerską przysięgę i wspólnie stając do służby i działań, kiedy pojawia się taka potrzeba, jak w wypadku pandemii czy pomocy ofiarom wojny na Ukrainie. Należą się ogromne podziękowania za zaufanie, otwartość, umiejętność łamania schematów dla miasta Krakowa i Muzeum Krakowa, dzięki którym po raz pierwszy koncepcję głównej wystawy tworzy organizacja pozamuzealna. Do projektowania wystawy zostały zaproszone profesjonalne firmy. Ekspozycja będzie na wskroś nowoczesna, składająca się z dwóch części (w nowej oraz fortecznej części budynku). W pierwszej prezentowana będzie historia harcerstwa z podkreśleniem jego fenomenu (m.in. replika samochodu Ford z lat dwudziestych XX wieku, którym harcerze w tamtych czasach objechali świat, replika balonu ZHP). Druga część zamieni się w harcerską grę (zadania rozwiązywane metodami harcerskimi, np. rozpoznawanie kierunków świata na podstawie namalowanej na suficie mapy nieba). Wystawa będzie działać w kilku trybach: dla zwiedzających indywidualnych oraz dla grup (w tym harcerskich) w formie gry na różnych poziomach zaawansowania. Liczymy, że fort Jugowice stanie się przestrzenią wspólnych działań nie tylko związków harcerstwa, ale też innych polskich organizacji działających w kraju i za granicą, jak europejski skauting.

Harcistrz Mariusz Siudek dodał, że oprócz przestrzeni muzealnej, która będzie najważniejszym punktem w forcie Jugowice, również zieleni okołoforteczna będzie wykorzystywana do różnorodnych dodatkowych działań. Z tego powodu powstaje Centrum Ruchu Harcerskiego, które będzie zarządzało tym miejscem. Jak powiedział: Zależy nam, aby Muzeum stało się centralnym miejscem spotkań europejskich i światowych skautów, nie tylko miejscem poznania historii harcerstwa, ale też miłego spędzania czasu. Będzie to pierwsze takie miejsce w Europie, z około 50 miejscami noclegowymi w forcie i polem namiotowym dla około 100 osób. Będzie to także punkt spotkań mieszkańców okolicznych dzielnic. Planowane są liczne eventy wykorzystujące w pełni potencjał tego

miejsca (obozy, koncerty, spotkania tematyczne). Specjalnie przygotowane sale będą idealną przestrzenią do organizowania konferencji, a na terenie zielonym powstanie przestrzeń rekreacji (tematyczne harcerskie ścieżki zwiedzania). Projekt jest ewenementem w Polsce, wzorowym przykładem współpracy między różnymi organizacjami: ZHP, ZHR, Muzeum Krakowa i Urzędem Miasta Krakowa. Obecnie prowadzone są już pierwsze działania – spotkania zarządu harcerstwa RP, pobyt harcerzy z Białorusi, ogniska drużyn harcerskich i spotkania instruktorów, a także rozpoczęcie lata dla mieszkańców okolicznych dzielnic połączone ze zwiedzaniem. Przygotowywane są także plany na kolejne lata, jak Światowe Jamboree – zjazd światowego skautingu w Polsce w 2027 roku. Dziękuję za współpracę i za obdarzenie zaufaniem harcerskich związków przez miasto Kraków.

Bogusław Kośmider poinformował, że zostanie powołany Krąg Przyjaciół Ruchu Harcerskiego z honorowym przewodniczącym w osobie Andrzeja Dudy, prezydenta RP, harcerza, protektora organizacji harcerskich w Polsce. Do Kręgu zostaną zaproszeni liderzy wszystkich organizacji harcerskich i skautowych w Polsce. Będzie on pełnił rolę rady wspomagającej działania Centrum.

Po tych wystąpieniach obejrzano film promujący nową instytucję. Następnie prof. Jacek Purchla otworzył dyskusję.

Prof. Mieczysław Rokosz podkreślił, że nowe muzeum to nie tylko przestrzeń ekspozycyjna i edukacyjna, ale to też ważna przestrzeń magazynowa i biblioteczno-archiwalna, o czym nie można zapominać.

Dyrektor Michał Niezabitowski odpowiedział: Temat ten znajduje się oczywiście w spektrum naszego zainteresowania. W 1991 roku ówczesny dyrektor Muzeum Historycznego Miasta Krakowa Andrzej Szczygieł podpisał porozumienie z organizacjami harcerskimi, na mocy którego zostały przekazane do naszego Muzeum zbiory harcerskie. Powstały wówczas dwie kolekcje muzealne: muzealiów (Hr) oraz biblioteczna (Hb), które wciąż są rozwijane. Ponieważ Muzeum Ruchu Harcerskiego będzie częścią Muzeum Krakowa, zbiory będą przechowywane we wspólnym, głównym magazynie muzealnym.

Prof. Czesław Dźwigaj pogratulował nowej inwestycji o zasięgu europejskim, zauważając wielki potencjał nowego miejsca, szczególnie duży obszar zieleni. Wyraził jednak obawy o możliwości instytucji i dyrekcji zarządzającej kolejnym oddziałem, który wymaga nakładów finansowych, nowych rozwiązań i powiększenia administracji.

Również dr Violetta Rezler-Wasilewska, pozostając, jak powiedziała, pod wielkim wrażeniem pomysłu i rozmachu nowej inwestycji, przypominała o konieczności pogodzenia dwóch odrębnych sił i potencjałów – działalności organizacji harcerskich i funkcji muzealnych. We współpracy konieczne będzie wzajemne zrozumienie niekiedy odrębnych zadań i interesów, które czasem mogą być nawet sprzeczne i wzajemnie się wykluczające. Należy być na to przygotowanym i gotowym do rozmów i współdziałania.

Robert Piaskowski stwierdził: Projekt rewitalizacji fortu spotyka się z bardzo przychylnym odbiorem, m.in. tak było podczas konferencji w Kanadzie. Od przyszłego roku rusza duża kampania promocyjna fortecznych inwestycji (m.in.

forty Jugowice, Borek, Rajsko, Tonie) pod tytułem *Twierdza Kraków*. Planowane jest wydawnictwo *Spacerem przez twierdzę Kraków* oraz strona internetowa promująca wszystkie krakowskie forty. Co warto podkreślić, w tym miejscu kluczowe wydaje się stworzenie relacji z okolicznymi mieszkańcami i lokalnymi społecznościami. Konieczne będzie zachowanie równowagi pomiędzy przestrzenią działań harcerskich, przestrzenią muzealną i otwartą, zieloną przestrzenią spędzania czasu wolnego przez mieszkańców. Należy także pamiętać o ostatecznym uzgodnieniu kwestii kosztów utrzymania tego założenia. Niezbędne będzie znalezienie metody pozyskiwania środków na bieżącą działalność tego miejsca, co z pewnością będzie dużym wyzwaniem i dla samorządu, i dla ruchu harcerskiego.

W podsumowaniu tej części prof. Jacek Purchla wyraził uznanie dla władz miasta za wielowymiarowość projektu – za ochronę dziedzictwa fortecznego, za poszerzenie przestrzeni Krakowa o nowe tereny zielone, a także za kulturę pamięci wobec znaczenia ruchu harcerskiego w Polsce.

Następnie w głosowaniu przyjęto jednogłośnie protokół poprzedniego posiedzenia Rady Muzeum Krakowa.

Dyrektor Michał Niezabitowski poinformował, że głosowanie nad sprawozdaniem Muzeum za rok 2021 zaplanowano przeprowadzić dopiero podczas obecnego posiedzenia, co jest wynikiem poświęcenia w całości ostatniego posiedzenia kwestii nowej strategii Muzeum. Szczegółowe materiały zostały przesłane członkom Rady. Powiedział: Pandemia odcisnęła mocne piętno na instytucjach kultury i dopiero teraz można zobaczyć, co udało się zrealizować w 2021 roku. Muzeum zakończyło rok frekwencją na poziomie 500 tysięcy zwiedzających (przed pandemią wynosiła ona 1,3 miliona osób). Był to bardzo trudny, ale też bardzo intensywny czas, w którym przede wszystkim zakończyliśmy dużą inwestycję w forcie Jugowice i ponownie otworzyliśmy pałac Pod Krzysztofory wraz z wystawą stałą.

Sprawozdanie zostało przyjęte przez aklamację, po czym dyrektor Niezabitowski kontynuował: Jesteśmy umiarkowanie zadowoleni z płynności finansowej instytucji oraz przychodów własnych Muzeum. W sierpniu 2022 roku osiągnęliśmy taki stan przychodów, jaki mieliśmy w 2021 roku, dlatego zakładamy, że na koniec roku frekwencja wyniesie około 900 tysięcy zwiedzających. Niestety wzrost kosztów jest coraz bardziej odczuwalny przez naszą instytucję, co widoczne jest m.in. w wysokości rachunków za utrzymanie budynku fortu Jugowice.

Następnie głosowano nad przyszłorocznym planem pracy Muzeum, który został jednomyślnie przyjęty.

Prof. Czesław Dźwigaj podkreślił, że był to trudny okres – początek wojny na Ukrainie, obawy związane z pandemią – w którym trudno było cokolwiek planować. Dlatego uzyskanie takiej frekwencji jest imponujące. Cały zespół Muzeum, bez względu na sytuację, realizował swoje zadania, co jest dowodem niezwykle sprawnego działania instytucji. Wiele innych placówek zwolniło tempo i zredukowało aktywność, jednak Muzeum Krakowa nie przerwało swoich działań, szczególnie na polu edukacyjnym i wystawienniczym, realizując liczne wydarzenia i otwierając ponownie główny gmach muzealny. Pozostają w wielkim

podziwie dla instytucji, jej dyrekcji, a przede wszystkim pracowników – powiedział.

Prof. Jacek Purchla dodał, że przychody własne współtworzą muzealny budżet. Pandemia zdecydowanie odcisnęła swoje piętno na instytucjach kultury. Dlatego szczególnie teraz, z perspektywy czasu, widać, jak wiele udało się mimo wszystko zrealizować. Dopiero teraz możemy także urealnić możliwości wykonawcze Muzeum Krakowa wobec wygasającej pandemii, jak i zweryfikować proporcje pomiędzy dotacją budżetu a dochodami własnymi Muzeum.

Na zakończenie członkowie Rady zapoznali się z uzasadnieniem wniosku o wykreślenie z muzealnego inwentarza 156 obiektów. Dyrektor Michał Niezabitowski wyjaśnił: Razem z dr Violetą Rezler-Wasilewską w zeszłej kadencji

zasiadaliśmy w Radzie ds. Muzeów i Miejsc Pamięci działającej przy MKiDN. To właśnie ta Rada zajmuje się rozpatrywaniem wniosków o wykreślenie z inwentarzy muzealiów, podejmując decyzje z niezwykłą ostrożnością. Żadnemu muzeum nie przychodzi łatwo selekcja muzealiów, jednak zwracamy się do Rady o przychylenie się do naszego wniosku. W zbiorach Muzeum Krakowa pozostają eksponaty nieposiadające wartości muzealiów – jest to 156 odbitek fotografii (z inwentarza Fn – Fotografia Nowa) z lat pięćdziesiątych XX wieku pochodzących z muzeum partyzanckiego ZBOWID-u. Są to złej jakości wtórne odbitki fotografii z prasy, wkonywane na potrzeby wystaw propagandowych.

Członkowie Rady jednomyślnie przegłosowali uchwałę o wykreśleniu z inwentarza wskazanych obiektów.